

JIHOČESKÁ UNIVERZITA V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH
PEDAGOGICKÁ FAKULTA

A

VYSOKÁ ŠKOLA EKONOMICKÁ V PRAZE
FAKULTA MANAGEMENTU V JINDŘICHOVĚ HRADCI

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

2011

Jiří Dytrich

**JIHOČESKÁ UNIVERZITA V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH
PEDAGOGICKÁ FAKULTA**

A

**VYSOKÁ ŠKOLA EKONOMICKÁ V PRAZE
FAKULTA MANAGEMENTU V JINDŘICHOVĚ HRADCI**

**Metodicko-didaktické zpracování postupu práce
a komunikace bezpečnostních služeb při řešení
problematiky poškození domácí osoby**

(Methodically-Didactic elaboration of the work and communication procedure of the security services dealing with the problems of the damage on the domestic person)

Vypracoval : Jiří Dytrich
Studijní obor : Sociální pedagogika
Studijní program : B 7507, Specializace v pedagogice
Specializace : Problematika práce bezpečnostních služeb
Vedoucí práce : doc. JUDr. Jan HEJDA, Ph.D.
Datum odevzdání : 31. března 2011.

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Název práce: Metodicko-didaktické zpracování postupu práce a komunikace bezpečnostních služeb při řešení problematiky domácí osoby.

Zadání práce:

Cílem BP je zlepšit informovanost široké veřejnosti o zásadním významu procesního úkonu - ohledání místa činu, který je nezbytný pro další úspěšný postup policie v objasňování šetřeného trestného činu. Práce má alespoň dílčím způsobem podat návod správného chování na místě, kde došlo ke spáchání trestného činu, případně jak se zachovat jako oběť trestného činu, aby zůstal zachován, pokud možno, věrný a ideální stav jako podmínka úspěšného ohledání místa činu. Na základě studia odborné literatury popsat ideální stav a průběh dění na místě činu v době od přijetí oznámení o spáchaném trestném činu po příjezd policie na místo: informovanost oznamovatele k způsobu chování na místě, zajištění lékařské pomoci oběti, vyslání hlídky, zajištění místa činu, vyslání a příjezd výjezdové skupiny, rozdělení úloh na místě, samotné ohledání místa činu. Za pomoci pracovníků PIS (preventivně informační skupiny) zjistit současný stav informovanosti občanů (výzkumné otázky k problematice domácích osob, zjistit zda existuje kampaň poučující občany o chování na místě trestného činu, zda jsou konány besedy ve školách apod.), provedení dotazníku ke zjištění úrovně informovanosti občanů.

Jméno studenta :	Jiří Dytrich
Ročník :	3.
Studijní obor :	Sociální pedagogika
Studijní program :	B 7507 - Specializace v pedagogice
Vedoucí práce :	doc. JUDr. Jan HEJDA, Ph.D.
Katedra :	Společenských věd FM VŠE Jindřichův Hradec
Datum zadání :	10. března 2010.

P r o h l á š e n í

Prohlašuji, že bakalářskou práci na téma

***„Metodicko-didaktické zpracování postupu práce a komunikace
bezpečnostních služeb při řešení problematiky domácí osoby“***

jsem vypracoval samostatně.

Použitou literaturu a podkladové materiály uvádím v přiloženém seznamu literatury.

Současně prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění, souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to v nezkrácené podobě ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách.

České Budějovice, únor 2011

Jiří Dytrich

Anotace

Práce přibližuje a vysvětluje široké veřejnosti – tedy i osobám poškozeným protiprávním jednáním ze strany jiné osoby, význam a účel ohledání místa trestného činu jako důležitého a fakticky nenahraditelného úkonu prováděného na místě, kde k protiprávnímu jednání došlo. Snaží se jednoduchou formou vysvětlit veřejnosti základní zásady žádoucího chování, jednání a postupu na místě trestného činu tak, aby nedocházelo k poškození či nenávratnému znehodnocení důležitých stop a jiných kriminalisticky významných informací z místa trestného činu. Dále se práce zabývá vztahy mezi policií a veřejností, činností preventivně informačních skupin a jejich preventivních a osvětových programů ve směru od Policie ČR směrem k veřejnosti.

V praktické části je práce zaměřena na rady občanům a přiblížení základních zásad správného chování poškozených na místech frekventovaných trestných činů. Na základě stanovených výzkumných otázek, pracovních hypotéz a dotazníkového šetření, se práce snaží alespoň částečně zmapovat úroveň informovanosti a znalostí občanů České republiky o správném chování a postupu na místě trestného činu.

P o d ě k o v á n í

za cenné rady, metodické vedení a konzultační pomoc při zpracování mé práce
bych zde chtěl poděkovat vedoucímu své práce, váženému

doc. JUDr. Janu HEJDOVI, Ph.D.
z FM VŠE v Jindřichově Hradci,

dále bych chtěl poděkovat za ochotu a vstřícný přístup váženému

doc. JUDr. Jozefu METĚNKOVI, Ph.D.
vedoucímu Katedry kriminalistiky a forenzních disciplín Akadémie PZ v Bratislavě.

OBSAH :

Úvod	7
I. TEORETICKÁ ČÁST	
1. Výklad a rozbor základních pojmů	
1.1. Místo trestného činu.....	9
1.2. Poškozený, domácí osoba.....	10
1.3. Ohledání místa činu.....	11
1.4. Kriminalistická stopa.....	13
2. Postup občanů a policistů po zjištění trestného činu	
2.1. Podání oznámení o trestném činu občanem.....	19
2.2. Přijetí oznámení o trestném činu Policií ČR.....	21
2.3. Prvotní a neodkladné úkony policistů související s místem trestného činu.....	23
2.4. Výjezdový tým.....	27
2.5. Příprava, fáze, způsoby a význam ohledání místa činu.....	28
3. Aspekty vztahů a spolupráce policie s veřejností	
3.1. Veřejnost a její pohled na policii.....	34
3.2. Činnost a význam preventivně informačních skupin Policie ČR.....	35
II. PRAKTICKÁ ČÁST	
4. Informace pro občany k chování na místě činu	
4.1. Obecně platná základní pravidla a zásady.....	38
4.2. Vloupaní do bytů, rodinných domů a rekreačních objektů.....	39
4.3. Vloupaní do motorových vozidel.....	44
4.4. Loupežné přepadení.....	47
4.5. Znásilnění, sexuální nátlak.....	50
5. Výzkum: názory a zkušenosti občanů ČR.	
5.1. Cíl výzkumu.....	53
5.2. Výzkumné otázky.....	53
5.3. Příprava a distribuce dotazníku.....	53
5.4. Výsledky výzkumu ve vztahu k stanoveným otázkám.....	54
Závěr	58
Seznam použité literatury	60
Přílohy	62-69

ÚVOD

Asi každý člověk, žijící v určité společnosti si podvědomě uvědomuje, že součástí života ve společenství mohou být i tak negativní projevy jako je trestná činnost různých podob a forem – majetková, hospodářská, násilná, zkrátka kriminalita. Myslím si, že téměř každý dospělý člověk se během svého života s nějakou formou trestné činnosti setkal, ať již osobně jako přímý účastník – poškozený, oběť, či např. jako svědek, oznamovatel, případně se o nějakém konkrétním skutku dozvěděl v rodině či v prostředí přátel, známých apod. Proto je na místě položit si otázku, zda běžný občan, který není profesně spjat s policií nebo se složkami integrovaného záchranného systému je na situaci, kdy se ocitne na místě trestného činu, alespoň rámcově připraven. Ví tedy takový občan jak se má na místě, kde došlo ke spáchání trestného činu chovat, aby např. neohrozil sebe či aby nedošlo k znehodnocení takového místa, resp. ke znehodnocení případných kriminalistických stop či jiných významných informací se na něm vyskytujících? Ví občan, že procesnímu úkonu ohledání místa činu přikládají policisté, kriminalisté, ale například také vyšetřovatelé hasičského záchranného sboru značný, až nezastupitelný význam pro další šetření a objasňování trestného činu? Praktické zkušenosti kriminalistů, státních zástupců i soudců potvrzují značnou důležitost úkonu zajištění a ohledání místa činu, důležitost vyhledání, správné dokumentace a fixace (pro další znalecké zkoumání) upotřebitelných kriminalistických stop. Na kvalitě provedení ohledání místa činu nepochybně závisí úspěch dalšího šetření a naopak podcenění jeho významu má často za důsledek nenahraditelnou ztrátu důkazů pro trestní řízení a tedy nemožnost usvědčení a potrestání osoby pachatele.

Pro osoby znalé problematiky bezpečnostních sborů a policejní či kriminalistické praxe, nebude rozhodně moje práce ničím objevným – vše, co je do současné doby na místě činu uplatňováno, tedy základní zásady, způsoby (možnosti), metody a postupy užívané při ohledání místa činu, jsou vypracovány především letitou praxí vyšetřovatelů, kriminalistů a dalších policistů. Mým úmyslem je koncipovat bakalářskou práci jako text, který by poradil a vysvětlil spoluobčanům, jak postupovat po zjištění trestného činu a jak se na místě trestného činu chovat. V práci se chci věnovat některým aspektům vztahů mezi policií a veřejností, způsobům podání trestního oznámení a jeho přijetí policií, dále nejzákladnějším otázkám spjatým s místem

trestného činu, s jeho zajištěním, ohledáním místa a dokumentací, s vyhledáváním a zajišťováním nejčastěji se vyskytujících kriminalisticky upotřebitelných stop. Do dnešní doby byl v České republice vydán dostatek studijních materiálů v oboru kriminalistika (vysokoškolské učebnice, metodické pomůcky a příručky, závazné pokyny), vycházejí také úzce specializované časopisy s odbornými statěmi (Kriminalistický sborník, Kriminalistické informace, Kriminalistika – vydavatel Kriminalistický ústav Praha). Domnívám se ovšem, že s těmito specializovanými tituly do styku mnoho spoluobčanů nepřijde. Při tvorbě bakalářské práce vycházím z odborných publikací věnujících se kriminalistické technice a kriminalistické taktice, které jsou převážně koncipovány jako vysokoškolské učebnice a z odborných resortních publikací. Využívám rovněž ustanovení platných právních norem a některých interních aktů řízení, např. Závazného pokynu policejního prezidenta ke kriminalisticko technické činnosti Policie ČR.

Teoretická část bakalářské práce začíná vymezením základních pojmů spjatých s tématem, vztahům mezi veřejností a policií, je vysvětlen proces od podání trestního oznámení občanem po přijetí oznámení policií, složení a činnost výjezdové skupiny na místě činu a popsána příprava a proces ohledání místa trestného činu. Praktická část práce se věnuje radám občanům a základním zásadám žádoucího chování na místech frekventovaných trestných činů. Výzkumná část práce se snaží na základě stanovených výzkumných otázek a dotazníkového šetření, alespoň částečně zmapovat úroveň informovanosti a znalostí občanů ČR o správném chování a postupu na místě trestného činu.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1. VÝKLAD A ROZBOR ZÁKLADNÍCH POJMŮ

Následující pojmy jsou ustálené a plošně užívané policisty všech služebních zařazení při provádění procesního úkonu ohledání místa činu, rovněž jsou pevně vymezeny v odborné literatuře. Pro orientaci a bezproblémové pochopení textu, zde uvádím výklad a rozbor nejdůležitějších z nich.

1.1 MÍSTO TRESTNÉHO ČINU

Pro upřesnění významu je důležité, že pojem *místo trestného činu* lze chápat ve dvojím pojetí. V užším pojetí tak chápeme konkrétní místo, kde byl trestný čin spáchán, resp. dokonán. Do širšího pojetí je nutno zahrnout všechna místa, která se samotným spácháním skutku, jakýmkoliv způsobem souvisejí. Jedná se tak např. o místa, kde pachatel svůj čin připravoval či si zhotovoval nebo opatřoval prostředky (nástroje), potřebné ke spáchání trestného činu. Patří sem také přístupové nebo ústupové cesty k místu a z místa trestného činu, místa kde pachatel ukryl odcizené věci, či ukryl (odhodil) zbraň nebo nástroj použitý při spáchání skutku, kde se po činu samotném ukrýval apod. I tato místa mohou být a obvykle i jsou odlišná od místa, kde došlo k samotnému dokonání skutku. V rámci šetření a objasňování případu je bezpodmínečně nutné jim věnovat pozornost, provést jejich ohledání (viz. dále) a řádně je zadokumentovat.

O *Místem trestného činu se rozumí místo, kde byl trestný čin spáchán nebo které s objasňováním trestní věci souvisí.*¹

¹ ZPPP č.100, *ke kriminalisticko-technické činnosti Policie České republiky*, Praha, 2001, čl.2, písm. h.), str. 2.

1.2 POŠKOZENÝ, DOMÁCÍ OSOBA

Poškozený – dojde-li ke spáchání konkrétního skutku, resp. trestného činu, ať již majetkové, hospodářské, násilné či osobnostní povahy, existuje zpravidla také někdo, komu bylo tímto konkrétním činem ublíženo (způsobena újma) – tedy poškozený. Poškozeným může být fyzická i právnická osoba, ale i stát. Újma pak může být majetková (hmotná), morální (nehmotná) či jiná (např. zkrácení práv jiného).

Poškozený jako procesní strana má rozsáhlá práva. Jedná se zejména o oprávnění nahlížet do spisů, činit návrhy na doplnění dokazování, podat stížnost proti usnesení o odložení věci a může kdykoli v průběhu vyšetřování žádat státního zástupce o odstranění průtahů ve vyšetřování nebo závad v postupu vyšetřovatele. Dále je poškozený oprávněn účastnit se hlavního líčení – např. i klást se souhlasem předsedy senátu vyslýchaným otázky a účastnit se tak aktivně řízení dokazovacího. Nejvýznamnější oprávnění poškozeného, je možnost uplatnit proti obviněnému nárok na náhradu škody, jež mu byla trestným činem způsobena a možnost navrhnout, aby soud v odsuzujícím rozsudku uložil obviněnému povinnost tuto škodu nahradit. Tuto možnost má pouze ten poškozený, jenž žádá náhradu majetkové škody a to takové, kterou je možno vyjádřit v penězích.

Přesné vymezení osoby poškozeného, (včetně stanovení, kdo se za poškozeného nepovažuje), uplatňování a zajištění jeho práv a nároků, možnost zastupování a další související skutečnosti, jsou přesně vymezeny v Trestním řádu – části první, hlavě druhé, oddílu sedmém a osmém. (§§ 43 – 51a).

Zatímco při výkladu pojmu *poškozený* lze a je nutno vnímat jeho dvě roviny, kdy se apriori jedná o osobu (fyzickou či právnickou), které byla trestným jednáním způsobena konkrétní újma a rovněž se jedná o procesní postavení v trestním řízení (rigidně vymezené v Trestním řádu), pojem *domácí osoba* není nijak legislativně vymezen. Jedná se pouze o slangový výraz užívaný policisty, kriminalisty a vyšetřovateli k označení osoby, mající určitý (svým způsobem domácí) vztah k místu, kde byl spáchán trestný čin a to zejména v souvislosti s procesním úkonem ohledání místa činu – např. majitel či uživatel motorového vozidla, bytu, rodinného domu, rekreačního objektu, při vloupání do prodejen, provozoven, restaurací či kanceláří pak zejména zaměstnanci, kteří byli na pracovišti před spácháním trestného činu apod. Pokud jsou

v rámci ohledání místa činu zajištěny kriminalistické stopy – např. trasologické, daktyloskopické, biologické apod., je pro další nakládání se zajištěnými stopami nutné spolu s nimi odeslat ke znaleckému zkoumání a vyhodnocení druhově odpovídající vzorky právě domácích osob. Porovnáním kriminalistických stop zajištěných na místě činu v rámci jeho ohledání a kontrolních stop domácích osob, je při zjištěné shodě (stopy z místa a kontrolní stopy domácí osoby) možno takové stopy před znaleckým zkoumáním vyloučit a nepodrobovat je zbytečné lustraci v kriminalistických sbírkách, evidencích a databázích provozovaných Policií České republiky.

1.3 OHLEDÁNÍ MÍSTA ČINU

- o Ohledání je specifická kriminalistická metoda, kterou se na základě bezprostředního pozorování zkoumá, hodnotí a podchycuje materiální situace nebo stav objektů k prověřované události za účelem jejího poznání a získání důkazů, jakož i dalších informací důležitých pro trestní řízení.²*

Taxativně a obecně je pojem *ohledání* a s ním související dokumentace vymezen v zákoně č.141/1961 O trestním řízení soudním (trestní řád) v části první, hlavě páté a oddíle šestém, § 113, odst. 1,2.

- o Ohledání se koná, mají-li být přímým pozorováním objasněny skutečnosti důležité pro trestní řízení. K ohledání se zpravidla přibere znalec.*
- o Protokol o ohledání musí poskytovat úplný a věrný obraz předmětu ohledání; mají se proto k němu přiložit fotografie, náčrty a jiné pomůcky.³*

Pro činnost policistů, kriminalistů a vyšetřovatelů, jsou tyto pojmy včetně stanovení závazného postupu, uvedeny v Závazném pokynu policejního prezidenta ke kriminalisticko-technické činnosti Policie České republiky, a to jak v článku o obecných zásadách kriminalisticko-technické činnosti, tak samostatně v člancích o ohledání, resp. ohledání místa činu.

² NĚMEC, M.: *Kriminalistická taktika pro policisty*. -1.vyd.- Praha : Eurounion, 2004. str.104.

³ Zákon č. 141/1961 Sb. *O trestním řízení soudním (trestní řád)*

- o *Povinností policejního orgánu je řádně vyhledat, ohledat a zajistit místo činu, předměty a stopy a vyžádat k nim zkoumání. Místo činu, předměty a stopy se vyhledají, ohledají a zajistí, jestliže tyto objekty a úkony s tím spojené mohou přispět k objasnění trestní věci.*
- o *Ohledání se koná, mají-li být přímým pozorováním zjištěny skutečnosti důležité pro objasnění trestní věci. K tomuto úkonu se zpravidla přibere také kriminalistický technik, kriminalistický expert nebo jiný odborník.*
- o *Ohledáním se zjišťuje a dokumentuje celková situace na místě činu, přítomnost nebo nepřítomnost předmětů a stop, jejich vlastnosti, jejich vzájemný vztah a vztah k objasňované trestní věci.⁴*

Porovnáme-li tedy výklad těchto pojmů v zákonné úpravě, interních předpisech a odborné literatuře zjistíme, že při ohledání místa činu i při ohledání jiných objektů (předmětů, stop, dokumentů, mrtvol a místa jejího nálezu, ohledání těla živé osoby, apod.), je vždy základem této činnosti bezprostřední a cílené smyslové vnímání ohledávající osoby – nejčastěji metodou pozorování. Cílem je poznávání daného místa i situace na něm a v souvislosti s myšlenkovými pochody a analýzou poznaného (získaných, vyplývajících informací) pak určení, co má pro vyšetřovanou událost taktický a důkazní význam. Účelem prováděného ohledání je co nejlépe poznat, zjistit a zadokumentovat celkovou situaci na místě činu, vyhledat, zafixovat a zajistit předměty a stopy, které mají souvislost s vyšetřovaným skutkem a mohou být přínosem v procesu vyšetřování, objasňování a následně dokazování. Mimo jiné je účelem ohledání místa činu i získání takových informací, na jejich základě je možno odpovědět či přispět k odpovědím na základní kriminalistické otázky a to sice: *KDO* (spáchal čin), *CO* (se událo, bylo spácháno), *KDY* (došlo ke spáchání skutku, trestného činu), *KDE* (byl čin spáchán, příp. místo přímo související se skutkem), *JAK* (byl čin spáchán, např. u recidivistů předpoklad druhově stejného způsobu spáchání), *ČÍM* (byl čin spáchán, použité nástroje, zbraně a další prostředky umožňují utvořit si představu o osobě pachatele, okruhu osob), *PROČ* (byl čin spáchán, zjišťování pohnutky, motivu), případně ohledáním zjistíme odpověď na doplňkovou otázku – výši vzniklé, způsobené škody.

⁴ ZPPP č.100, *ke kriminalisticko-technické činnosti Policie České republiky*, Praha, 2001, čl. 3., 9.a 10.

Autoři odborné literatury užívají k výkladu pojmu ohledání místa činu jednak kriminalistického hlediska, kdy jej definují jako *neodkladný úkon, zaměřený na bezprostřední zjištění, zkoumání, fixaci a hodnocení situace na místě činu, stop tohoto činu, jeho pachatele a jiných údajů a učinění hodnověrných závěrů o mechanismu činu a ostatních okolnostech poznávané události*,⁵ jiní autoři upřednostňují trestně právní hledisko, podle kterého je ohledání místa činu procesním úkonem, při kterém orgán činný v trestním řízení bezprostředním pozorováním a za pomoci dalších metod zjišťuje, zkoumá a dokumentuje materiální situaci na místě činu a stopy, předměty a dokumenty, které se na něm nacházejí.⁶

Ohledání místa činu je v policejní praxi nejčastějším druhem ohledání. Pro tuto práci je stěžejním a proto o jeho přípravě a průběhu, fázích, základních zásadách, metodách, taktice a způsobech, bude samostatně pojednávat jedna z dalších podkapitol teoretické části.

1.4 KRIMINALISTICKÁ STOPA

O „*Kriminalistické stopy, jejich teorie, vznik, podmínky existence, zanikání, využívání a další aspekty tvoří základní součást moderní kriminalistiky*“.⁷

Vymezení a výklad pojmu *kriminalistická stopa* je v odborné kriminalistické literatuře v posledních letech téměř jednotný a v názorech či definicích významných kriminalistů - teoretiků neshledávám zásadních rozdílů. Za kriminalistickou stopu je tedy považována každá „*změna v materiálním prostředí nebo ve vědomí člověka, která příčinně nebo alespoň místně nebo časově souvisí s vyšetřovanou událostí, obsahuje kriminalisticky nebo trestněprávně relevantní informaci a je zjistitelná a informace z ní využitelná pomocí přístupných kriminalistických, přírodovědných a technických metod, prostředků a postupů*“.⁸

⁵ CHMELÍK, J.: *Ohledání místa činu*. -2. vyd.- Praha : MV odbor personální práce a vzdělávání, 1999. str. 16

⁶ CHMELÍK, J.: *Ohledání místa činu*. -2. vyd.- Praha : MV odbor personální práce a vzdělávání, 1999. str. 16.

⁷ HEJDA, Jan, et al. *Vybraná témata kriminalistiky a trestního práva*. Praha : Oeconomica, 2007, str. 27

⁸ PORADA, V.; STRAUS, J.: *časopis KRIMINALISTIKA – odborná sdělení*, PRAHA : KÚP, č.3/1999

Z této definice vyplývají kritéria, která musí *změna* v prostředí živé či neživé přírody nebo ve vědomí člověka splňovat:

- o musí se jednat o změnu, která je v příčinné nebo jiné souvislosti s kriminalisticky významnou událostí,
- o existence změny musí trvat minimálně od jejího vzniku do zjištění,
- o změna musí být vyhodnotitelná současnými kriminalistickými metodami a prostředky.

*„Změny, které nesplňují uvedená kritéria, nejsou kriminalistickými stopami“.*⁹

Nejzákladnější rozdělení kriminalistických stop je na stopy *ve vědomí (paměťové)* a stopy *materiální (hmotné)*, kdy rozhodujícím a určujícím činitelem je prostředí ve kterém vznikají.

- o *Stopy ve vědomí* vznikají ve vědomí (paměti) člověka.

V kriminalistické literatuře převážně není uváděno jejich další členění, někteří autoři upozorňují na možnost členění podle receptoru, který je zprostředkoval. Jsou tedy uváděny stopy *zrakové, sluchové, čichové, chuťové a hmatové*. V kriminalistické praxi se pak nejčastěji uvádějí stopy *zrakové* a *sluchové* (co konkrétní osoba viděla a slyšela), v úvahu přichází ještě nejspíše *čich* (např. zda byl cítit zápach před požárem, výbuchem apod.). Proces tvorby stopy ve vědomí člověka není okamžitý, ale určitou dobu trvá. Základní a specifickou metodou získávání informací zafixovaných ve vědomí člověka je výslech osoby (poškozeného, svědka, podezřelého apod.). U stop ve vědomí člověka lze rozlišovat jejich charakter podle délky jejich trvání (krátkodobé, střednědobé a trvalé), jsou výrazně ovlivněny vlastnostmi osoby, která je má ve své paměti uloženy. Pokud předmětná osoba (poškozený, svědek) z nějakého důvodu nemůže či jednoduše nechce informace ze své paměti sdělit, stávají se paměťové stopy nedostupnými a nevyužitelnými, zpravidla ani nelze využívat tyto stopy opakovaně. K nevratné ztrátě paměťových stop dochází pokud osoba, která je má fixovány ve své paměti zemře.

⁹ MUSIL, J.; KONRÁD, Z.; SUCHÁNEK, J.: *Kriminalistika*. -2-.vyd.- Praha : C. H. Beck, 2004, str. 77.

- o *Stopy materiální (hmotné)* jsou charakterizovány jako stopy vytvořené kdekoli mimo lidské vědomí (paměť), tedy v prostředí živé či neživé přírody, vznikají „na“ nebo „v“ hmotných nosičích předáním hmoty nebo deformací nosiče stopy.

V odborné literatuře je preferováno dělení materiálních stop do těchto skupin:

- o stopy *odrážející vnější stavbu (strukturu)* objektu, který je vytvořil – jde např.
 - o stopy daktyloskopické, mechanoskopické, balistické, trasologické a další,
- o stopy *odrážející vnitřní strukturu (složení)* objektu, který je vytvořil – jde např.
 - o stopy biologické, chemické, stopy psacích prostředků a další,
- o stopy *odrážející funkční a dynamické vlastnosti* objektu, který je vytvořil – jde např. o stopy chůze, hlasu, ručního písma,
- o stopy *obsahující sdruženou (komplexní) informaci* – patří sem stopy, které současně obsahují informace spadající alespoň do dvou ze tří předcházejících skupin – např. daktyloskopická stopa vytvořená krví, stopa obuvi obsahující i informaci o způsobu chůze osoby.¹⁰

Další možností třídění materiálních stop je dělení podle změn, které nastávají při jejich vzniku v materiálním prostředí a můžeme tak rozlišovat:

- o stopy *plošné a plastické (objemové)* – u stop plošných se podklad nedeformuje, např. stopy podešve obuvi na pevných podložkách, otisk papilárních linií prstů na skle apod., typické plastické stopy vznikají při chůzi v měkké zemině či sněhu, vtisknutí obrazců papilárních linií do měkkého podkladu (např. tmelu) apod.
- o stopy *statické a dynamické* – u stop statických je pohyb objektu, který stopu vytváří vůči následnému nositeli stopy minimální – např. otisk prstu v prachu na podložce bez deformace papilárních linií, statické můžeme dále rozlišovat na stopy *navrstvené či odvrstvené*. Stopy dynamické vznikají v případě, kdy se objekt vytvářející stopu vůči nositeli pohybuje, případně se objekt i nositel vůči sobě pohybují vzájemně. Typickými dynamickými stopami jsou např. stopy mechanoskopické či balistické, které lze dále dělit na *rýhy, stopy sešinuté a stopy zhmoždění*.

¹⁰ MUSIL, J.; KONRÁD, Z.; SUCHÁNEK, J.: *Kriminalistika* .-2-.vyd.- Praha : C. H. Beck, 2004, str.82-83.

- o stopy *oddělení od celku* – které následně umožňují sestavení původního celku podle jednotlivých částí a prokázání, že tyto části původně tvořily jeden celek – jedná se např. o úlomky skla, odlomená části nářadí a nástrojů apod.

Specifickou skupinou, které je v současnosti ovšem přisuzován výrazný význam, jsou *mikrostopy*, které byly v minulosti považovány za podskupinu materiálních stop. Mikroskopický rozměr mohou mít vlastně jakékoliv materiální stopy, ovšem ne vždy je možné jejich úspěšné zkoumání a vyhodnocení. V odborné literatuře lze nalézt definici mikroskop, která upozorňuje zejména na zásadní rozdíl spočívající v odlišné velikosti od stop „klasických“, která uvádí, že „*mikrostopy jsou materiální stopy, které pro své nepatrné geometrické rozměry, malé množství hmoty, nízkou koncentraci, malou změnu ve struktuře nositele nebo malý odraz funkčních a dynamických vlastností jsou prostým okem slabě viditelné nebo neviditelné a pro účely vyhledávání nebo fixace, zkoumání nebo vyhodnocování vyžadují použití současných špičkových metod a prostředků*“.¹¹ Touto definicí je vlastně stanovena hranice mezi běžnými stopami a mikrostopami, určující je zejména fakt, že práci s mikrostopami může komplexně a efektivně provádět pouze špičkově technologicky vybavené pracoviště s vysoce kvalifikovaným personálem.

Vyhledávání, fixování a zajišťování materiálních kriminalistických stop (též nazývaných kriminalisticko-technické stopy), patří mezi nejzákladnější a nejdůležitější úkoly kriminalistické praktické činnosti. Vyhledávání materiálních stop souvisí především se skutečností, zda se jedná o stopy *viditelné* či tzv. *latentní*. Jako latentní jsou v kriminalistické praxi označovány takové stopy, které jsou neviditelné (přesněji vyjádřeno obtížně viditelné) pouhým lidským zrakem nebo jsou neviditelné bez použití jednoduchých kriminalistických prostředků - např. osvětlení, resp. využití tzv. šikmého světla (osvětlení pod úhlem), svítilny využívající různých představených vlnových délek, barevných spekter a k tomu určené brýle. Dále lze latentní stopy zviditelnit fyzikálními metodami – zejména daktyloskopické prášky, využívající přilnavosti prášku na potní podloží stopy. V laboratorních podmínkách, ale

¹¹ MUSIL, J.; KONRÁD, Z.; SUCHÁNEK, J.: *Kriminalistika*.-2.-vyd.- Praha : C. H. Beck, 2004, str.87.

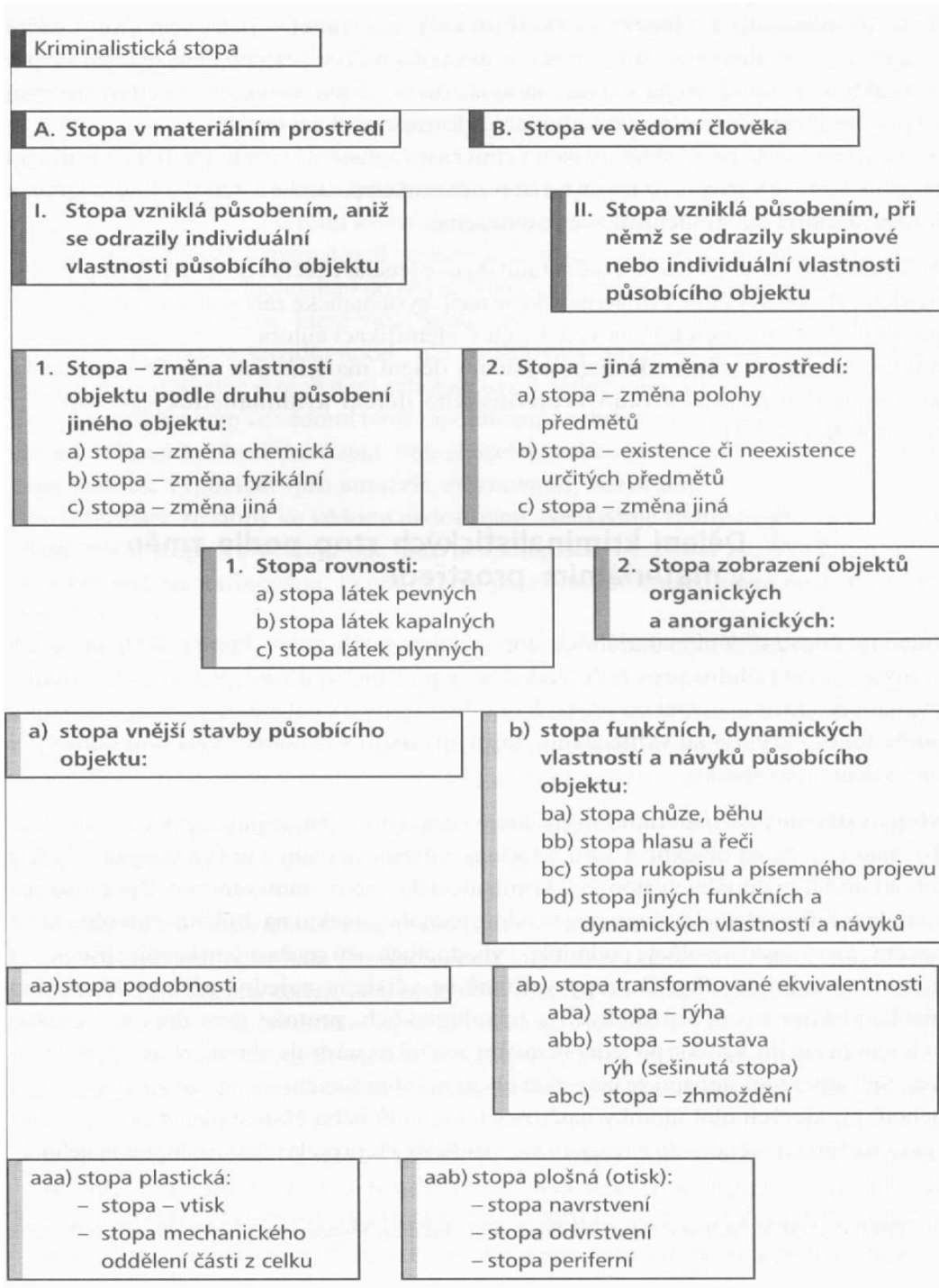
za určitých okolností i přímo na místě činu, lze latentní stopy zvýrazňovat fyzikálně chemickými metodami – využití par jódu či kyanoakrylátu a dále chemickými metodami využívajícími vlastností chemikálií ninhydrinu či dusičnanu stříbrného. Přítomnost latentních stop na předmětech na místě činu lze tedy většinou nejdříve pouze předpokládat na základě logických úsudků – kterých předmětů se pachatel mohl nebo dokonce musel dotknout či být s nimi ve fyzickém kontaktu (otěr) a následně se jejich přítomnost nebo nepřítomnost ověřuje.

Každá kriminalistická stopa má svoji *kriminalistickou technickou* a *kriminalistickou taktickou hodnotu*. Základní význam kriminalistickou technickou hodnoty stopy spočívá v procesu tzv. kriminalistické identifikace – tedy míry využití stopy pro ustanovení a ztotožnění objektu, kterým byla stopa vytvořena. Kriminalistickou taktickou hodnotu spočívá v tom, že stopa poskytuje důležité informace o způsobu provedení konkrétního činu, o osobě pachatele či osobách, které se na spáchání činu podílely, o průběhu a způsobu provedení činu, o schopnostech a fyzických či psychických vlastnostech pachatele, o předmětu jeho zájmu apod.

Jakákoliv kriminalistická stopa, ať již materiální nebo paměťová je tedy vždy nositelem určitých informací. Pokud jsou tyto informace získané ze stopy vyhodnotitelné dostupnými prostředky a metodami, mohou posloužit k dokazování objektivního stavu věci, zjištění významných skutečností a jsou tedy velice důležité pro vyšetřování konkrétního případu. Pro kriminalistiku je charakteristické, že její činnost je závislá na zprostředkovaných informacích o tom, co se vlastně odehrálo. Pro další práci a využití informační hodnoty materiálních i paměťových stop, je po jejich vyhledání důležité jejich bezchybné zajištění.

Výše popisované dělení kriminalistických stop přehledně ukazuje schéma dělení podle Miroslava Protivínského na následující straně.

SCHEMA: Dělení kriminalistických stop podle Miroslava PROTIVÍNSKÉHO

MUSIL, J.; KONRÁD, Z.; SUCHÁNEK, J.: *Kriminalistika*.-2.-vyd.- Praha : C. H. Beck, 2004, str.84

2. POSTUP OBČANŮ A POLICISTŮ PO ZJIŠTĚNÍ TRESTNÉHO ČINU

Využití nástrojů trestního práva by mělo být občanem chápáno jako krajní prostředek vlastní obrany vůči protiprávnímu jednání. Před rozhodnutím o učinění „oznámení na policii“, by měl mít občan alespoň základní představu o tom, jestli předmětné jednání může být skutečně trestným činem a v případě podezření na konkrétní osobu být rozhodnut, zda opravdu chce daného člověka vystavit trestnímu stíhání, případně odsouzení. Je rovněž důležité si uvědomit, že ne každé protiprávní jednání je jednáním trestným. Trestné jednání ohrožuje práva občanů tím nejzávažnějším způsobem a je vysoce nebezpečné i z pohledu společnosti. Typy takového jednání – trestné činy, resp. přečiny a zločiny jsou přesně vymezeny ve zvláštní části trestního zákoníku.

2.1 PODÁNÍ OZNÁMENÍ O TRESTNÉM ČINU OBČANEM

Trestní oznámení je takové podání, které obsahuje konkrétní skutečnosti, zjevně nasvědčující tomu, že byl spáchán trestný čin. Podle platné právní úpravy - § 158 zákona č. 141/1961 o trestním řízení soudním (trestní řád) jsou orgány činné v trestním řízení (Policie ČR, Státní zastupitelství) povinny stíhat všechny trestné činy, o kterých se dozví z různých zdrojů. To znamená, že občan se de facto nemůže jít na policii pouze poradit a pak se teprve rozhodnout, jestli chcete trestní oznámení podat. V tu chvíli by totiž už byli policisté povinni začít celou věc prověřovat. V převážné většině je podáváno ústně či písemně, nic však nebrání možnosti podat takové oznámení příslušnému orgánu (Policii ČR, Státnímu zastupitelství) např. faxem či elektronickou poštou. Trestní oznámení může podat kdokoliv, nikoli tedy pouze poškozený (poškozený si může zvolit zmocněnce). Pokud se občan rozhodne podat oznámení o trestném činu ústně, může tak učinit na kterémkoliv oddělení Policie České republiky – je ovšem vhodné podat jej na oddělení, které je tzv. místně příslušné (převážně i nejbližší) místu, kde byl trestný čin spáchán, či kde vyšel najevo. U případů závažných trestných činů je vhodné a doporučuji, podat trestní oznámení přímo na místně příslušném oddělení Služby kriminální policie. Podání trestního oznámení na státním

zastupitelství doporučuji v případě, že občan, resp. oznamovatel má pochybnosti např. o nepodjatosti, resp. objektivitě Policie České republiky.

Při podání ústního trestního oznámení je oznamovatel protokolárně vyslechnut zejména k okolnostem, za nichž byl čin spáchán, případně o osobních poměrech toho, na něhož se oznámení podává, o důkazech a o následcích či výši škody způsobené oznamovaným činem. V případě, že je oznamovatel zároveň poškozeným nebo jeho zmocněncem, musí být vyslechnut také o tom, zda žádá, aby soud rozhodl v trestním řízení o jeho nároku na náhradu škody. Každý oznamovatel (včetně poškozeného) může požádat, aby byl do jednoho měsíce vyrozuměn, jaká opatření policie ve věci udělala. Pokud oznamovatel neuvede, že chce být do jednoho měsíce vyrozuměn, nebude vyrozumíván o dalším vývoji v případě. Zde bych chtěl oznamovatelům poradit, aby vždy trvali na řádné protokolaci své výpovědi, zejména na přesné a doslovné uvedení svých výroků v přímé řeči, aby si zaprotokolovanou výpověď řádně přečetli, nebáli se požadovat oprav či doplnění.

Další možností je podat trestní oznámení písemnou formou. V takovém případě se doporučuje vylíčit v podání všechny důležité skutečnosti, které o skutku, jeho domnělém pachateli a dalších okolnostech oznamovatel ví. Písemné trestní oznámení lze podat doporučeně poštou nebo jej může oznamovatel osobně donést na podatelnu příslušného orgánu činného v trestním řízení a na kopii si nechat potvrdit jeho přijetí. Písemné trestní oznámení musí obsahovat zejména tyto údaje: kdo jej podává, jakému orgánu činnému v trestním řízení je určeno, jaké věci se týká a co sleduje, datum a podpis.

Závěrem je nutné zmínit, že nesplnění povinnosti oznámit, že došlo ke spáchání trestného činu – tzv. „oznamovací povinnost“ může být sankcionováno podle § 368 trestního zákona. V tomto paragrafu je totiž zakotvena skutková podstata trestného činu „Neoznámení trestného činu“. Skutkovou podstatu tohoto trestného činu naplní ten, kdo se hodnověrným způsobem dozví, že určitou osobou byl spáchán některý z taxativně vymezených trestných činů a takový trestný čin neoznámí bez odkladu příslušnému orgánu činnému v trestním řízení. Jedná se např. o trestný čin vraždy (§ 140), těžkého

ublížení na zdraví (§ 145), mučení a jiného nelidského krutého zacházení (§ 149), zbavení osobní svobody (§ 170), týrání svěřené osoby (§ 198) a další závažné trestné činy, které jsou v ustanovení tohoto paragrafu jednotlivě vyjmenovány. Za *neoznámení trestného činu* hrozí trest odnětí svobody až na tři léta. Oznamovací povinnost se podle odst. 2 výše uvedeného ustanovení nevztahuje na případy, kdy nemohla příslušná osoba oznámení učinit, aniž by sebe nebo osobu blízkou uvedla v nebezpečí smrti, ublížení na zdraví, jiné závažné újmy nebo nebezpečí trestního stíhání.

2.2 PŘIJETÍ OZNÁMENÍ O TRESTNÉM ČINU POLICIÍ ČR

Jak již bylo uvedeno výše, povinnost přijímat trestní oznámení, poznatky a podněty svědčící o spáchání trestného činu, provádění nezbytných šetření za účelem objasnění věci a další úkony tzv. přípravného řízení jsou pro Policii České republiky, resp. Státní zastupitelství taxativně vymezeny ustanovením § 158 trestního řádu (část druhá – přípravné řízení, hlava devátá – postup před zahájením trestního řízení), cit. :

- o *odst. 1. Policejní orgán je povinen na základě vlastních poznatků, trestních oznámení i podnětů jiných osob a orgánů, na jejichž podkladě lze učinit závěr o podezření ze spáchání trestného činu, učinit všechna potřebná šetření a opatření k odhalení skutečností nasvědčujících tomu, že byl spáchán trestný čin, a směřující ke zjištění jeho pachatele; je povinen činit též nezbytná opatření k předcházení trestné činnosti.*
- o *odst. 2. Oznámení o skutečnostech nasvědčujících tomu, že byl spáchán trestný čin, je povinen přijímat státní zástupce a policejní orgán. Přitom je povinen oznamovatele poučit o odpovědnosti za vědomě nepravdivé údaje, a pokud o to oznamovatel požádá, do jednoho měsíce od oznámení jej vyrozumět o učiněných opatřeních.*¹²

Jak z citovaného ustanovení trestního řádu vyplývá, podat trestní oznámení lze na jakémkoli oddělení policie či státním zastupitelství, současně platí povinnost těchto orgánů činných v trestním řízení přijmout podání (trestní oznámení) od kohokoli. Při

¹² Zákon č. 141/1961 Sb. O trestním řízení soudním (trestní řád).

ústním podání, resp. při protokolaci trestního oznámení musí přijímající policista či státní zástupce dbát, aby protokol obsahoval odpovědi zejména na tyto nejzákladnější otázky:

- o *KDO?* - totožnost účastníků: pachatel, poškozený, svědci; pokud oznamovatel nezná jejich totožnost, musí být dotazován k co nejpřesnějšímu popisu osob (y), k popisu oblečení, výrazným zvláštnostem – tělesných znaků či oblečení, vnějším projevům chování, řeč resp. jazyk apod.
- o *CO?* - co se událo, popis skutku, průběhu, děje,
- o *KDY?* - doba, kdy k události došlo, okamžik nebo úsek určitého období, pokud je událostí více, chronologicky je seřadit a uvést souvislosti, dobu je možné odhadnout nebo upřesnit dle jiných souběžných událostí - např. TV program, zpravodajství, sportovní přenos apod.
- o *KDE?* - místo nebo místa, kde k události došlo, příp. kde trestný čin vyšel najevo nebo byl dokonán; pokud oznamovatel nezná přesné místo (adresu) zjistit podrobnosti, podle kterých lze místo vyhledat – kulturní památky, parky, nádraží, zastávky hromadné dopravy apod.
- o *JAK?* - podrobný popis jednání zúčastněných osob – pachatele, poškozeného, svědků, náhodných kolemjdoucích.
- o *ČÍM?* - uvést nástroje nebo zbraně použité pachatelem, příp. další prostředky použité při spáchání skutku a po něm – např. dopravní prostředky apod.
- o *PROČ?* - snažit se pojmenovat motiv jednání pachatele, odhadnout, co jej ke skutku vedlo.
- o *NÁSLEDEK?* - přesně uvést, zda byla způsobena újma na zdraví – jaká (příp. podložit kopií lékařské zprávy), zda byla způsobena škoda na majetku – komu, v jaké výši.

Jedná se o tzv. *soubor základních kriminalistických otázek*, historicky vycházejících resp. stanovených již v období římského práva a nalezení odpovědí na tyto otázky je základním stavebním kamenem v průběhu šetření a objasňování každého trestného činu. Zjištění informací odpovídajících na výše uvedené otázky je i účelem procesního úkonu ohledání místa činu.

Pokud tedy policejní orgán nebo státní zástupce obdrží podnět o spáchání trestného činu resp. trestní oznámení, postupuje stejně jako by se o pravděpodobném spáchání trestného činu dozvěděl jiným způsobem. Policejní orgány zahájí opatřování nezbytných podkladů a vysvětlení, konají úkony k zajišťování stop případného trestného činu. Pokud dojdou k závěru, že ke spáchání trestného činu nedošlo, je věc odložena nebo předána jiným příslušným orgánům (například k projednání jako přestupek). Naopak ve chvíli, kdy okolnosti nasvědčují tomu, že byl spáchán trestný čin a že jej spáchala konkrétní osoba, zahájí policejní orgán (vyšetřovatel) trestní stíhání. Učiní to tak, že této osobě sdělí obvinění o tom, že ji stíhá jako obviněného z určitého trestného činu. Obviněný může být zadržen či vzat do vazby. V rámci vyšetřování se zjišťují všechny důležité okolnosti a shromažďují se důkazy. Po ukončení vyšetřování může vyšetřovatel rozhodnout o zastavení trestního stíhání; rozhodnout o postoupení věci jinému orgánu; podat státnímu zástupci návrh na podání obžaloby. O podání obžaloby, resp. o postavení konkrétního člověka před soud, rozhoduje výhradně státní zástupce. Soud pak rozhoduje o vině a trestu obžalovaného.

2.3 PRVOTNÍ A NEODKLADNÉ ÚKONY POLICISTŮ SOUVISEJÍCÍ S MÍSTEM TRESTNÉHO ČINU

V úvodu této kapitoly bych chtěl zdůraznit, **že právě před příjezdem prvních policistů na místo trestného činu a před jeho zajištěním, je pro další úspěšný postup velice důležité jak se v této době na místě zachovají občané**, kteří jsou zde první, tedy dříve než policisté. Může se jednat o osobu poškozeného, svědka, domácí osobu (např. pracovníka z napadeného objektu) nebo jen o člověka, který místem náhodně prochází. Právě v této době a při nedodržení základních zásad obezřetného chování na místě činu, jakými jsou např. nevstupování na místo činu, odkládání věcí, předmětů, oděvních součástí či nedopalků, manipulace s předměty apod., může dojít k nevratnému zničení kriminalisticky významných stop a tím samozřejmě i ztížení vyšetřování resp. objasňování trestného činu. V horším případě může dojít i k ohrožení života či zdraví osob na místě trestného činu.

Ihned poté, kdy se policisté dozvědí o spáchání trestného činu nebo takové události, kdy připadá v úvahu následné provádění úkonu ohledání místa činu, jsou povinni

provést v co nejkratší době nezbytná opatření k zajištění předmětného místa. Jak výše uvedeno, podnětem pro taková opatření může být vlastní zjištění policisty nebo přijaté osobní či telefonické oznámení od jiných osob. Při přebírání osobního nebo telefonického oznámení **musí policista zjišťovat zejména tyto důležité informace:**

- o jméno, příjmení, osobní data, adresu, příp. telefonický kontakt oznamovatele,
- o podstatné informace k oznamované události – přiměřeně využije základní kriminalistické otázky – viz. kapitola 2.2,
- o jaké jsou nejzávažnější následky události, zda došlo ke zranění osob, rozsah majetkových škod apod.,
- o zda byla zraněným osobám poskytnuta první pomoc, příp. přivolána Zdravotní záchranná služba, zda je třeba požádat o součinnost Hasičský záchranný sbor či jiné složky integrovaného záchranného systému,
- o v případě přijímání telefonického oznámení policista jasně a srozumitelně poučí (požádá) oznamovatele, aby na místě činu na nic nesahal, nic zde neměnil a dle svých možností místo zajistil – zejména nevpuštěl na místo další osoby apod.

Policisté, kteří se jako první dostaví na místo trestného činu k prověření oznámené události – nejčastěji hlídka policistů obvodního - místního oddělení, hlídkové služby, pojízdné motorizované jednotky apod., jsou povinni provést zejména tyto **neodkladné úkony a opatření:**

- o **poskytnout první pomoc zraněným osobám** pokud se na místě nacházejí, zajistit přivolání další lékařské pomoci,
- o **provést opatření k zabránění dopadu škodlivých následků** – zejména odvoz zraněných osob do lékařského zařízení, zajistit potřebnou technickou podporu (např. HZS při vyprošťování osob z trosek budov, automobilů apod.), zajistit ochranu objektů – uzávěra plynu, vypnutí elektrického proudu, zajistit na místě udržení veřejného pořádku – zabránit panice mezi osobami na místě apod.,
- o **provést uzávěru místa činu** – např. za použití vymezujících pásek („POLICIE – VSTUP ZAKÁZÁN“) zabránit přístupu na místo dalším nepovolaným osobám,

- o **provést předběžnou prohlídku místa činu** – získat základní informace o místě činu a situaci na něm – pro stanovení rozsahu provedení dalších úkonů a postupu na místě, potřebnou součinnost vyžadovat cestou operačního střediska,
- o **provést opatření k zabránění dokonání trestného činu nebo jeho pokračování**, resp. zadržení pachatele – pokud je stále na místě, případně provést či zajistit pronásledování z místa unikajícího pachatele,
- o **zajistit na místě ochranu stop a věcných důkazů** před jejich znehodnocením, ztrátou nebo poškozením – zejména nedovolit nepovolaným osobám dotýkat se a manipulovat s předměty, u kterých je předpoklad, že mají souvislost s osobou pachatele (otisky prstů, stopy nástrojů), zajistit ochranu stop před znehodnocením povětrnostními vlivy – viditelné stopy ochránit vhodným překrytím např. kartonem, plechem, papírem apod. (trasologické – otisky či vtisky dezénů pneumatik, podešví obuvi, biologické – krevní kapky, stružky či kaluže, věcné stopy - předměty),
- o **zjistit a zajistit na místě svědky události** - zejména osoby, které případ oznámily, viděly nebo mohly pozorovat průběh spáchání trestného činu, pohybovaly se na místě činu před příjezdem první hlídky policie – u těchto osob policisté zjistí a ověří totožnost, poznamenají kontaktní údaje, zejména adresy a telefonické kontakty,
- o **provést orientační dokumentaci** (nejčastěji fotografickou) situace na místě činu.

Při zajišťování místa činu, resp. po provedení shora popsanych neodkladných úkonů a opatření, se policisté na místě musí pohybovat s důrazem na opatrnost a obezřetnost tak, aby nepoškodili stopy zanechané pachatelem a zároveň nevytvořili stopy nové, zavádějící. Hlavní zásadou předběžné prohlídky je vše nejprve sledovat a ověřovat vizuálně. Při nejnutnějším pohybu na místě policisté dbají na to, aby vytvořili pouze jednu svoji přístupovou cestu – tuto je vhodné zvolit na okraji ohledávaného místa, prostoru či místnosti a předem prověřit, zda zde nemůže dojít ke znehodnocení stop. V rámci předběžné prohlídky policisté provedou orientační dokumentaci situace na místě činu pomocí videokamery či digitálního fotoaparátu – účelem je zafixovat prvotní situaci na místě tak, jak byla zjištěna prvními policisty v době jejich příchodu na místo ohledání. Vzhledem k současné vybavenosti policistů digitálními fotoaparáty jde o poměrně nový fenomén práce na místě činu, ovšem jedná se pouze o „*orientační dokumentaci*“, která v žádném případě nenahrazuje proces ohledání místa činu a jeho předepsanou dokumentaci.

Policisté prvního sledu provádějící na místě neodkladné úkony mají za toto místo odpovědnost až do příjezdu výjezdového týmu (skupiny). V zájmu zachování stop na místě činu proto vhodným způsobem omezí pohyb osob, které jsou zde již přítomny (oznamovatel, svědci), a to určením, resp. vymezením prostoru, ve kterém tyto osoby vyčkají dalších služebních úkonů. V rámci budoucího objektivního dokumentování trestného činu je vhodné, aby se tyto osoby o případu vzájemně neinformovaly, nedomlouvaly se o tom, co viděly apod. a neovlivnily tak svojí případnou další výpověď. Jestliže svědek nemůže na místě činu zůstat do příjezdu kompletní výjezdové skupiny, policista prvního sledu zaznamená jeho jméno, osobní data, kontaktní adresu a telefonické spojení, sdělenou totožnost ověří a zjistí zejména následující informace: zda před příchodem policisty došlo ze strany svědka k nějakým změnám na místě činu, případně jak je provedl, jakým způsobem se svědek na místě pohyboval a jaké stopy mohl zanechat, jestli na nějaké předměty a popřípadě na jaké sahal apod.

Do prostoru ohledání místa činu **před zahájením ohledání je povolen vstup** členům integrovaného záchranného systému, jehož základními složkami jsou **Hasičský záchranný sbor České republiky, jednotky požární ochrany zařazené do plošného pokrytí kraje jednotkami požární ochrany, Zdravotnická záchranná služba a Policie České republiky**. Mimo integrovaný záchranný systém mají povoleny vstup na místo činu zdravotnická záchranná služba, hasiči nebo jiné speciální záchranné služby, pokud nejsou součástí integrovaného záchranného systému.¹³ V praxi se osvědčilo, aby osoby mající přístup na místo činu, byly viditelně označeny, (pokud nejsou ve stejnokroji), a to např. jmenovkami s vyznačením funkčního zařazení. Během předběžného zajištění místa a vykonávání neodkladných služebních úkonů (policisté i oznamovatel a svědci) **je na místě činu zakázáno zejména:**

- **vytvářet nad míru nezbytně nutnou nové stopy, tj. kouřit, odhazovat nedopalky, obaly potravin, odkládat součásti oblečení apod.,**
- **používat jakékoliv zařízení místnosti, předměty v místnosti, přístroje a elektrická zařízení, používat toaletu, vodovod,**
- **sahat na jakékoliv předměty,**

¹³ CHMELÍK, J. a kol.: *Rukověť kriminalistiky*. Plzeň : Vydavatelství Aleš Čeněk, 2005, str. 23.

- o pokud je na místě mrtvola, **manipulovat s mrtvolou** nad rámec lékařského ohledání,
- o **vstupovat na místo činu dalším osobám** – zejména novinářům, reportérům a televizním štábům.

I v případě zajišťování místa činu nesmějí policisté ani ostatní zúčastnění opomíjet vlastní bezpečnost. Pro civilní osoby – oznamovatele, svědky je nebezpečné pohybovat se například v nevyhovujícím oděvu (nevhodná obuv, šatstvo z umělých vláken apod.) např. v blízkosti požářiště, na místech dopravních nehod či průmyslových havárií. Policisté pracující na místě činu by měli běžně používat individuální ochranné pomůcky – latexové rukavice, dýchací roušky, návleky na obuv, jednorázové obleky z impregnovaného papíru – nejen z důvodu ochrany stop před znehodnocením, ale zejména z důvodu ochrany vlastního zdraví. Jedná se zejména o práci s materiálem biologického či chemického původu, s kontaminovanými předměty např. záplavovou vodou, při práci s daktyloskopickými prášky apod.

Po zajištění místa činu a získání dostačených informací o situaci, informují policisté z místa operačního důstojníka Policie ČR, který rozhodne o vyslání a složení výjezdového týmu, vyžádá pomoc a podporu potřebných specialistů a služeb, případně organizuje pronásledování a pátrání po pachateli.

2.4 VÝJEZDOVÝ TÝM

Termín *výjezdový tým* v současné odborné literatuře (odborné pojednání, články, ale i interní akty řízení v rámci Policie ČR) zabývající se problematikou ohledání místa činu, nahrazuje dřívější označení pro *výjezdové skupiny*. Nově používaný název naznačuje *jednotnost práce celé skupiny, její úzkou provázanost a odbornost*.¹⁴ Mimo jiné naznačuje současný trend zapojovat do výjezdových skupin i další specialisty mimo pouze specialistů z řad Policie České republiky – např. soudní znalce z oboru dopravy při dopravních nehodách, znalce z oboru elektrotechniky při požárech. Tým tedy charakterizuje novou kvalitu výjezdových skupin, založenou na důsledné týmové práci.

¹⁴ CHMELÍK, J. a kol.: Rukověť kriminalistiky. Plzeň: Vydavatelství Aleš Čeněk, 2005, str. 27.

Složení výjezdového týmu se řídí zejména okolnostmi a rozsahem případu, závažností jeho následku, zpravidla také rozsahem místa činu, případně náročností terénu či místa, které je předmětem ohledání. Základní složení výjezdového týmu je komisař služby kriminální policie (dále jen vyšetřovatel), kriminalistický technik a vrchní inspektor služby kriminální policie a vyšetřování (operativec). Podle okolností může být skupina rozšířena o další specialisty – např. z oddělení služební kynologie, dalšího kriminalistického technika, pyrotechnika, specialisty či znalce z různých oborů (převážně pracoviště Krajských ředitelství Policie ČR – Odbor kriminalistické techniky a expertiz). Organizační a koordinační činnost výjezdového týmu řídí jeho vedoucí, kterým má být zpravidla nejzkušenější policista. Obecně je vedoucím výjezdového týmu vyšetřovatel. Řízení výjezdového týmu se provádí v úzké součinnosti s operačním důstojníkem, vedoucí výjezdového týmu také průběžně plní tzv. hláskou povinnost, tedy průběžně informuje operačního důstojníka či vedoucího pracovníka o situaci na místě činu. Konkrétní úkoly jednotlivých členů výjezdového týmu a rozdělení prováděných činností jsou vždy stanovovány vedoucím výjezdového týmu, v obecné rovině je činnost výjezdového týmu služby kriminální policie stanovena interním aktem řízení (nařízením policejního prezidenta).

2.5 PŘÍPRAVA, FÁZE, ZPŮSOBY A VÝZNAM OHLEDÁNÍ MÍSTA ČINU

Po příjezdu výjezdového týmu na místo činu policisté, kteří prováděli prvotní úkony a předběžné zajištění místa činu, informují vedoucího výjezdové skupiny o situaci a o dosud provedených úkonech a opatřeních – zejména o tom, co se pravděpodobně stalo, kdy oni sami přijeli na místo trestného činu, jaká opatření dosud provedli a v jakém rozsahu místo zabezpečili, zda připadá v úvahu pronásledování pachatele po tzv. horké stopě, dále seznámí vedoucího výjezdového týmu s osobami přítomnými na místě, se jmény a kontakty svědků, uvede kde se pohybovali oni sami (policisté) i ostatní přítomní na místě činu. Po získání základních informací se člen týmu, který je vedoucím pověřen ohledáním společně s kriminalistickým technikem s místem činu seznámí, v prvopočátku nejlépe bez přímého vstupu na místo – ohledávající se předběžně domluví na organizaci a postupu při ohledání. Z kriminalisticko – taktického hlediska je ohledání místa činu rozděleno do **tří základních fází**:

- o *orientační (statická) fáze ohledání,*
- o *detailní fáze ohledání,*
- o *závěrečná fáze ohledání.*

Orientační ohledání se provádí pouze zrakem, stále platí zásada se zatím ničeho nedotýkat a s ničím nemanipulovat. Cílem orientačního ohledání je především získat dostatečný přehled o situaci na místě činu a o rozsahu ohledávaného místa, slouží k určení hranic, posloupnosti prací a zvolení nejvhodnějšího způsobu ohledání, jsou provedeny orientační a celkové fotografie místa činu. Následuje dle okolností případu provedení prvotních úkonů při ohledání (pokud nebyly provedeny v rámci předběžného zajištění místa činu): nasazení psa na pachovou stopu, zajištění pachových stop před znehodnocením, zajištění mikroskop před znehodnocením, předběžná ochrana dalších předmětů a potenciálních stop před znehodnocením. Po tomto zorientování vedoucí výjezdového týmu stanoví postup při ohledání místa, určí výchozí místo ohledání, rozhodne o nutnosti přivolání dalších specialistů, nutnosti technické podpory a dostatečnosti technických prostředků, postupu a časovém rozvržení prováděných prací, o způsobu dokumentace (scénář videozáznamu) – tato fáze bývá označována jako tzv. scénář ohledání.

Po určení rozsahu a způsobu ohledání následuje **fáze detailního ohledání**. V této fázi člen výjezdového týmu (kriminlista) pověřený ohledáním společně s kriminalistickým technikem podrobně prohledávají, popisují a technickými prostředky dokumentují ohledávaný objekt či prostor, vyhledávají a zajišťují předměty a kriminalistické stopy, které se zde nacházejí, provádějí průběžnou fotodokumentaci, v závažnějších případech i videozáznam. Pokud na základě orientačního ohledání lze usuzovat na způsob a směr pohybu pachatele, je výhodné při detailním ohledání postupovat právě dle jeho předpokládaného pohybu. Pokud není směr pohybu pachatele dostatečně zřejmý, jsou v praxi uplatňovány čtyři základní postupy (způsoby) ohledání místa činu:

- o *koncentrický* – je vhodný zejména při ohledávání vnitřních prostor – místností, např. při krádeži vloupáním, výchozím místem bývá prostor, kudy pachatel vnikl do

objektu (místnosti), spočívá v postupu od okraje místnosti po spirále směrem do jejího středu,

- o *excentrický* – je opakem koncentrického, postupuje se tedy od středu po spirále k okraji místnosti, uplatňován je nejčastěji u násilných deliktů, zejména tehdy, je-li v místnosti mrtvola, která bývá spolu s těsným okolím výchozím místem ohledání,
- o *frontální* – je uplatňován zejména v rozsáhlém, ale přehledném terénu, jeho podstatou je postup v tzv. rojnici, kdy přehlednost terénu umožňuje, aby se jednotlivci v rojnici navzájem viděli, nejčastěji je využíván např. při ohledání míst dopravních havárií – železničních, leteckých nehod,
- o *rajónový* – uplatňován rovněž ve volném terénu, ovšem v terénu nepřehledném, členitém, kdy tento musí být rozdělen do jednotlivých úseků (sektorů), v každém z nich je prováděno ohledání samostatně, v jednotlivém úseku může být uplatněno kombinace s koncentrickým či excentrickým způsobem.

Při ohledání místa činu platí zásada, že **předem zvolený způsob ohledání se v průběhu prací nemění**, tím se minimalizuje riziko, že při změně způsobu (směru) bude některá část ohledávaného místa opomenuta. Musí být dodržen systematický postup a vzájemná chronologická návaznost jednotlivých kroků – např. při vloupání do místnosti oknem (vstup pachatele), kde je ohledání započato, je postup následující – vnější prostor pod oknem, vnější parapet, vnější strana rámu a vnější hrany okenního křídla, vnitřní parapet, vnitřní strana rámu a vnitřní hrany okenního křídla, vnitřní klika, stav kování, následuje prostor bezprostředně pod napadeným oknem a dále dle zjištěného pohybu pachatele či za uplatnění koncentrického způsobu. Dílčí práce kriminalistů provádějících ohledání jsou přesně vymezeny – vyplývají z jejich specializace a musí na sebe vzájemně navazovat, ohledávající musí mít o sobě vzájemný přehled, aby nedocházelo k dublování jednotlivých činností či naopak opomenutí ohledat určité místo nebo prostor. Za provedení ohledání a volbu správného způsobu odpovídá vedoucí výjezdového týmu. Kriminalistický technik odpovídá za řádné vyhledání a technickou stránku zajištění věcí a stop. Z tohoto důvodu také kriminalistický technik vstupuje na místo ohledání jako první. Ohledání místa činu je nutné provádět důsledně a systematicky, všechny vyhledané kriminalistické stopy a zajišťované stopy se musí bezpodmínečně označit – zpravidla číselně, pořídit jejich

detailní fotodokumentaci, zanést je do náčrtku či plánu místa činu a uvést je v protokolu o ohledání – ve veškeré této dokumentaci musí být číselné označení zajištěných předmětů či stop shodné. Kriminalistické stopy a předměty se nezajišťují bezhlavě a tzv. na kvantitu dle hesla „čím více tím lépe“, kriminalisté vždy pečlivě zvažují technickou i taktickou hodnotu stop a věcných důkazů.

Během **závěrečné fáze** ohledání se zejména vyhodnocuje dosavadní postup a výsledky ohledání místa činu. Provádí se konečné balení zajištěných kriminalistických stop a věcných důkazů před jejich odesláním na expertizní pracoviště, organizuje se technická podpora – odvoz vraků automobilů po ohlední místa dopravní nehody, odvoz mrtvol apod. Dopracovává se komplexní dokumentace místa činu – fotografická, videozáznam, protokol o ohledání místa činu, náčrtek, plánek. Aby provedené ohledání mělo důkazní hodnotu v následném průběhu trestního řízení, musí být jeho výsledky řádně dokumentovány. *„Dokumentace průběhu a výsledků ohledání musí tvořit takový obraz o ohledávané situaci, aby na základě této dokumentace mohl kdokoli, byť na místě činu nebyl, vytvořit si ucelenou představu o situaci, která byla na místě činu a aby mohla být kdykoliv provedena rekonstrukce události.“*¹⁵

Ohledání místa činu, mimo svůj primární účel – tedy zjistit a zajistit stopy trestného činu, získat důkazní materiál, provést dokumentaci, má i *značný taktický význam*, protože důkladně provedené ohledání má přispět k zodpovězení základních kriminalistických otázek (již zmiňovaných v podkapitole 2.2) i k samotnému pátrání po pachateli. Účelem ohledání místa činu je tedy získání odpovědí na modifikovaně položené základní kriminalistické otázky a zjištění zejména těchto informací:

- o *Co bylo spácháno?* Při důkladném a správně provedeném ohledání místa činu, je někdy možné najít odpověď na tuto otázku přímo na místě činu. Při násilném kriminálním deliktu může důkladné ohledání mrtvoly do značné míry napovědět, zda se jedná o vraždu, sebevraždu, příp. nešťastnou událost – přestože u náhlých úmrtí a sebevražd platí zásada postupovat v případě tak, jako by se jednalo o podezření z trestného činu vraždy, a to až do té doby, dokud není vyšetřováním

¹⁵ CHMELÍK, J.: *Ohledání místa činu*. -2. vyd.- Praha : MV odbor personální práce a vzdělávání, 1999. s. 23.

prokázán opak, tedy že smrt osoby nenastala zaviněním jiné osoby. U majetkových deliktů lze někdy přímo na místě ohledáním zjistit, zda se opravdu jedná o krádež např. vloupáním nebo se jedná o vloupání předstírané, u dopravních nehod lze řádným ohledáním vozidla usuzovat např. na fingovanou nehodu apod. Na základě výsledků ohledání, resp. zjištěných informací a zajištěných stop, tedy mohou být vytyčovány kriminalistické operativní a vyšetřovací verze i plány dalšího vyšetřování ve věci.

- o *Kdy byl čin spáchán?* Doba spáchání je velmi důležitou okolností při posuzování a objasňování šetřeného skutku, má velký význam z hlediska taktického i procesního. Ke stanovení doby spáchání skutku či k jejímu bližšímu vymezení může nasvědčovat řada skutečností a okolností zjištěných při důkladném ohledání místa činu. Potřebné informace může poskytovat například: data novin či časopisů (stránka TV programu), data nalezené korespondence, stav osvětlení v místnostech, stav plynoměru, elektroměru či vodoměru, stav topných těles, kamen či kotlů na tuhá paliva, zásoba potravin případně momentální stav dříve uvařených jídel, ručičky mechanických strojků náramkových hodinek či nástěnných hodin, přítomnost prachu na předmětech, pavučiny, stav pokojových rostlin, posmrtné změny na těle zemřelého a stupeň hniloby biologického materiálu, zaschlé krevní stopy apod.
- o *Kde byl čin spáchán?* Místo, kde trestný čin vyšel najevo, nemusí být vždy totožné s místem spáchání – viz. výše, podkapitola 1.1. Proto je nezbytně nutné věnovat pozornost a vždy provádět ohledání i širšího okolí místa trestného činu, a to zejména při ohledání místa trestných činů ve volném terénu nebo na ulici.
- o *Kdo čin spáchal?* Zjištění (ustanovení) osoby pachatele a jeho následné usvědčení, je nejzákladnějším cílem práce policie. Při ohledání místa činu jsou proto vyhledávány, shromažďovány zejména takové informace, které vytvářejí a doplňují mozaiku *modu operandi* (charakteristický způsob práce, jednání, chování, návaznost a provázanost dílčích činností a úkonů) a mohou tak přispět k vytipování a odhalení osoby pachatele.

- o *Jak byl čin spáchán?* Podle zajištěných kriminalistických stop a dalších informací získaných ohledáním místa činu lze rekonstruovat průběh trestného činu. Významným kritériem jsou informace vypovídající o *modu operandi* – u většiny recidivujících pachatelů lze vypočítat typické způsoby páčání druhově stejných trestných činů, mají svůj styl - způsob práce, používané nástroje a způsob jakým je používají, návaznost jednotlivých činností během páčání skutku – tento styl se na místě činu odráží.
- o *Čím byl čin spáchán?* Podle nalezených stop na místě činu, které vypovídají o použití konkrétních (např. oborově specifických) nástrojů, technických prostředků, zbraní apod., si lze utvořit představu o okruhu možných podezřelých osob a mezi nimi typovat a hledat osobu pachatele.
- o *Proč byl čin spáchán?* Ke spáchání řady trestných činů – násilných, mravnostních, rasových, ale i majetkových, je pachatel veden z určité pohnutky, má tedy tzv. motiv. Motiv je při ohledání místa činu věnována věnovaná značná pozornost, na místě zjištěné stopy či jiné ohledáním získané informace mohou právě o motivu mnoho napovědět.

3. ASPEKTY VZTAHŮ A SPOLUPRÁCE POLICIE S VEŘEJNOSTÍ

V této kapitole chci zdůraznit důležitost a prospěšnost existence dobrých vztahů mezi policií a veřejností. Jako policista si jsem vědom, že tato práce je zejména „o lidech, s lidmi a pro lidi.“ Dobré vztahy mezi veřejností a policií mohou zásadním způsobem ovlivnit jak úspěšnost policejní práce, kvalitu sociálního prostředí i bezpečnost občanů či jejich majetku. Občané mohou významným způsobem přispět k objasňování trestných činů a odhalování pachatelů, oboustranná spolupráce mezi občany a policií se může stát základním stavebním kamenem např. kvalitního projektu situační prevence. Bude-li ve společnosti či alespoň v určitém regionu mezi občany a policií vztah vzájemné důvěry, domnívám se, že se to musí kladně projevit jak v oblasti kriminalistické prevence, tak v komunikaci občanů s policisty.

3.1 VEŘEJNOST A JEJÍ POHLED NA POLICII

Přestože postavení policisty v daném typu společnosti vychází formálně ze zákona, **sociální uznání a společenská prestiž této profese jsou ve značné míře určovány obrazem, který si o policii jako celku vytváří obyvatelstvo.** Tyto postoje určují, jakou pověst ve společnosti policejní sbor má a ovlivňuje například ochotu veřejnosti ke spolupráci s policií, ale třeba i zájem občanů o výkon policejní práce apod. V minulosti již byly prováděny výzkumy různými institucemi a zjištěné veřejně prezentované výsledky pak zcela určitě ovlivňovaly veřejné mínění. Z výzkumů posledních let pak lze např. obecně konstatovat, že i přes řadu zlepšení a učiněných opatření zkvalitňujících výkon policejní práce, se popularita policie jako celku nijak zásadně nezvyšuje. Z výsledků průzkumů lze např. dovodit, že ženy mají obecně kladnější postoje k policii než muži, starší lidé kladnější vztah než mládež, lidé s nižším vzděláním mají lepší mínění o policii než lidé se vzděláním vysokoškolské úrovně.

Každý policista by si tak rozhodně měl uvědomit, že právě na jeho chování a přístupu k občanům, na jeho vystupování na veřejnosti, slušnosti, úctě a ochotě hodně záleží, protože právě tento aspekt může výrazně ovlivnit názor veřejnosti na policii jako celek. Leckdy si zejména policisté ve stejnokroji neuvědomují, že právě uniforma je

odlišuje od „šedého davu“ a právě jejich chování, jednání a reakce jsou okolím bedlivě sledovány, následně rozebírány a hodnoceny. Zde si dovoluji citovat svého publikujícího kolegu, jehož názor moje mínění potvrzuje, cit.:

*„Postoj veřejnosti k policii je citlivou oblastí, která je ovlivňována zejména vystupováním každého jednotlivého policisty na veřejnosti, jeho konkrétním chováním, celkovým vystupováním, respektováním základních práv občanů a vůbec zachováním základních pravidel občanského soužití. Každý policista, chce-li dostát úkolům doby, by měl být nejenom dobrým právníkem, psychologem, pedagogem i hercem, ale hlavně dobrým člověkem, který je v policii právě proto, aby lidem pomáhal a ne aby se nad nimi jakkoliv povyšoval“.*¹⁶

Proto je třeba, aby každý policista i kriminalista pracující vlastně téměř výhradně s lidmi, měl neustále na mysli, že důvěra občanů v policii je těžce a dlouhodobě tvořena poctivou prací většiny kolegů, ale zároveň je značně křehká a lze ji velice snadno a rychle ztratit.

3.2 ČINNOST A VÝZNAM PREVENTIVNĚ INFORMAČNÍCH SKUPIN

V této podkapitole chci přiblížit činnost a úkoly preventivně informačních skupin Policie České republiky – PIS, které jsou významným spojovacím článkem ve vztazích mezi veřejností a policií.

Tyto skupiny byly zřizovány v nedávné minulosti, jako nová pracoviště Policie ČR v rámci programu Ministerstva vnitra v oblasti prevence kriminality na úrovni okresních (dnes územních), městských nebo obvodních ředitelství.

Prvořadým úkolem preventivně informačních skupin je poskytování informačního servisu o činnosti policie sdělovacím prostředkům a zajišťovat komunikaci s médii a veřejností. Dalším úkolem je vhodně prezentovat práci policie a přispívat tak k ochraně, bezpečnosti osob a majetku – např. prostřednictvím přednášek, výstav,

¹⁶ NĚMEC, M.: *Kriminalistická taktika pro policisty*. -1.vyd.- Praha : Eurounion, 2004. str. 55.

soutěží apod. V neposlední řadě vydávají pracovníci těchto skupin tisková prohlášení, pořádají tiskové konference a informují občany o aktuální bezpečnostní situaci prostřednictvím médií - cílem je integrovat Policii ČR do preventivních aktivit měst, poskytovat informace pro plánování preventivních opatření a informovat občany o možnostech a způsobech ochrany před trestnou činností či např. dopravní nehodovostí.

V současné době jsou preventivně informačními skupinami napříč celou republikou realizovány projekty pro nejcitlivější cílové skupiny občanů - zejména pak na děti, mládež a seniory, další projekty jsou směřovány k osvětě v oblasti majetku – zejména vozidel a rekreačních objektů. Zajímavé projekty k jednotlivým cílovým skupinám jsou blíže představeny v přílohách č. 1 až č. 6.

V minulých letech jsem měl možnost malým dílem přispět k projektu, který byl realizován kolegyněmi z PIS České Budějovice ve spolupráci s Národní protidrogovou centrálou. Jednalo se o projekt „*Malá policejní akademie*“ a byl zaměřen jako prevence sociálně patologických jevů mezi dětmi, byl určen pro žáky II. stupně základních škol. Podle mého názoru se jednalo o velice zdařilý projekt, který za dobu svého působení získal na svoji stranu a oslovil nejen děti a pedagogy, ale i rodiče a širokou veřejnost. Díky podpoře ředitelů a pedagogů ZŠ Lišov, Suché Vrbné a Máj I. se Malá policejní akademie rozšířila do neobvyklých rozměrů. Každoročně do ní nastoupili noví žáci 6.tříd a opouštěly ji děti z devítek společně s odchodem ze své školy. Poslední ročník tohoto projektu proběhl ve školním roce 2005/06 a přestože i v současné době PIS České Budějovice rozhodně nezahálí, dle mého osobního názoru se projekt Malá policejní akademie dosud nepodařilo plnohodnotně nahradit.

Všechny projekty, ať cílené na děti a mládež, seniory či směřované k výchově občanů v oblasti ochrany majetku, mají nepochybně svůj nezastupitelný význam. Velice smysluplné však spatřuji zejména cílené a trvalé výchovné působení na děti a mládež – tato „investice“ se může vrátit ve prospěch celé společnosti. Preventivně informační skupinou České Budějovice je v současné době připravován projekt, který je zaměřen na bezpečnost dětí a poznání základních zásad správného chování na místech, kde došlo ke spáchání trestného činu nebo jiné mimořádné události. Pracovní a prozatímní název

připravovaného projektu je „*Stopa jako důkaz*“ a jeho podstatou by měla být přednášková a besední činnost se žáky II. stupně ZŠ o zásadách správného chování na místě trestného činu, ve spojení s praktickými ukázkami práce kriminalistického technika v oblasti zajišťování kriminalistických stop. Dle mého osobního názoru takto směřovaný projekt na scéně preventivně informačních skupin určitě chybí. Zdaleka ne všichni spoluobčané znají a vědí, jak se mají na místě trestného činu chovat, jak jednat či čeho se vyvarovat a to jak s ohledem na jejich vlastní bezpečí, tak s ohledem na zachování ideálního a pokud možno nezměněného stavu místa činu.

II. PRAKTICKÁ ČÁST

4. INFORMACE PRO OBČANY K CHOVÁNÍ NA MÍSTĚ ČINU

V této kapitole chci zdůraznit obecně platné zásady správného postupu a chování osob poškozených a domácích osob na místě trestného činu. Podkapitoly obsahují dobře míněné rady pro občany v obecné rovině i v případech konkrétních situací, se zaměřením na nejfrekventovanější druhy trestné činnosti, se kterými se mohou setkat v každodenním životě.

4.1 OBECNĚ PLATNÁ ZÁKLADNÍ PRAVIDLA A ZÁSADY

Pokud se nacházíte před příjezdem Policie ČR na místě, kde došlo ke spáchání trestného činu, je především pro zajištění Vaší bezpečnosti a zároveň uchování místa činu v dobrém stavu, vhodné postupovat dle těchto **základních zásad**:

- o není-li to nezbytně nutné, zásadně **nevstupujte do míst, kde se pohyboval či mohl pohybovat pachatel** trestného činu - riziko, že budete pachatelem přistiženým při činu fyzicky napadeni, je značné,
- o pokud na místo činu musíte vstoupit například z důvodu poskytnutí pomoci zraněné osobě, **volte trasu při okraji prostoru, tuto si zapamatujte** – v ideálním případě ji vhodně vyznačte, zpět se vracete stejnou cestou, aby vámi vytvořené stopy nemátly následné vyšetřování,
- o na místě trestného činu **rozhodně na nic nesahejte**, neberte do ruky žádné předměty,
- o **nic na místě neodkládejte ani neodhazujte** – např. nedopalky cigaret, zavazadla, části oblečení, nepoužívejte žádná zařízení místnosti – např. umyvadlo, toaletu apod.,
- o pokud je to ve Vašich možnostech, striktně **zamezte přístupu** dalších nepovolaných **osob na místo činu**,
- o **kriminalistické stopy na místě činu, které zaznamenáte** zběžným pohledem – např. trasologické (otisky podešve obuvi, stopy po dezénu pneumatik), biologické (krevní krůpěje, kaluže), různé předměty, které mohou mít spojitost s osobou pachatele **ochraňte**, je-li to nutné, před nepříznivými vlivy počasí vhodným překrytím, např. kartónovou krabicí, pevným papírem, plechem, dřevěnou deskou apod.,

- o konkrétní **věcné předměty**, které nechcete či nemůžete ponechat na místě (doklady, bankovky, důležité písemnosti apod.) **nepřemísťujte holou rukou** - použijte např. čistý mikroténový sáček jako návlek na ruku, případně čistý textilní nebo papírový kapesník apod., zapamatujte si polohu Vámi přemístěných předmětů, v ideálním případě vyznačte jejich polohu,
- o **bezodkladně oznamte** zjištění spáchání trestného činu (telefonicky) nejbližšímu útvaru Policie České republiky – i za využití bezplatné linky tísňového volání,
- o **setrvejte na místě trestného činu a vyčkejte příjezdu hlídky Policie ČR**, následně ji úplně a pravdivě informujte o skutku, který jste zjistili, o časových souvislostech, odcizených věcech, dalších případných svědcích, o Vašem pohybu na místě trestného činu a vámi nalezených stopách či jiných důležitých informacích,
- o pokud se po příjezdu policejní hlídky nemůžete ze závažných důvodů na místě déle zdržovat, **poskytněte Policii ČR své osobní údaje**, kontaktní adresu, telefon a předběžně se domluvte na termínu, ve kterém budete schopni doplnit policii další informace – tzv. podat vysvětlení,
- o vzpomenete-li si po prvotní výpovědi na další důležité informace k oznámenému a šetřenému případu trestného činu, neobávejte se je dodatečně sdělit útvaru policie, která jej vyšetřuje,
- o i pokud se spáchaný trestný čin nedotýká bezprostředně Vaší osoby – např. vloupání do bytu souseda na chodbě patra domu, **nebud'te lhostejní**, neponechávejte zjištěnou věc bez oznámení.

4.2 VLOUPÁNÍ DO BYTŮ, RODINNÝCH DOMŮ, REKREAČNÍCH OBJEKTŮ

Při majetkové trestné činnosti provedené formou vloupání, ať již do objektů a jejich místností či motorových vozidel, pachatel zpravidla zanechává na místě činu řadu různorodých stop. Při ohledání místa činu je věnována pozornost nejen samotnému napadenému objektu, ale i jeho širšímu okolí – zde mohou policisté zjistit např. trasologické stopy po příchodu (příjezdu) pachatele na místo, odchodu (odjezdu) z místa, odhozené nebo ztracené předměty – nástroje použité při spáchání trestného činu, odhozené či ztracené odcizené věci.

Charakteristické jsou na těchto místech stopy po pachatelem použitých nástrojích, kterými překonával překážku vniknutí do objektu. Nacházíme tedy stopy po páčení,

řezání, pilování, a to např. na dveřích, jejich kování a zámcích či rozlomených cylindrických vložkách, zárubních, okenních rámech, okenicích, mřížích apod. – zde se jedná převážně o stopy z oboru mechanoskopie. Pokud pachatel využije k vniknutí do objektu rozbití skleněné výplně okna či výkladu, lze na jednotlivých střepích hledat stopy daktyloskopické (otisky prstů či části dlaní), trasologické (fragment otisku po podešvi obuvi, vzorek po rukavici) či biologické (zejména stopy krve). U střepů z okraje rozbité výplně – se zbytky sklenářského tmelu, které pachatel musel po rozbití plochy výplně vytahovat z rámu okna či výkladu, kromě již výše zmíněných stop připadá v úvahu i zajištění pachové stopy.

Již při příchodu ke dveřím napadených prostor, lze zpozorovat náznaky, které výmluvně upozorňují na fakt, že došlo k vloupání – viditelné poškození hran dveří zejména v oblasti zadlabacího zámku, poškození zárubně, závěsů, vnějšího kování (štítku), cylindrické vložky zámku (destruktivní způsob). Další možností může být, že při odemykání cylindrické vložky zámku není pohyb a krok klíče v tělese vložky zámku „jako obvykle“ – pravděpodobně byla použita planžeta či jiný technický prostředek pro překonání cylindrické vložky a teprve po vstupu do bytu je vizuálně zjištěno provedené vloupání (nedestruktivní způsob). **Zásady správného postupu a rady pro osobu poškozeného při vloupání do rodinného domu, bytu či rekreačního objektu jsou následující:**

- o bezodkladně přivolejte Policii ČR – možnost využití tísňové linky 158,
- o kontaktujte další osobu z okolí napadeného objektu – souseda, nezůstávejte na místě sami,
- o rozhodně nevstupujte dovnitř napadeného domu či bytu – v případě přistižení zloděje na místě činu, je riziko jeho agresivní únikové reakce značné a je spojené s ohrožením Vašeho života či zdraví,
- o před příjezdem hlídky policie do bytu nevstupujte i z důvodu, aby jste nevratně nepoškodili kriminalistické stopy na místě činu a tím i možné důkazní prostředky proti pachateli, v dané chvíli nezjišťujte rozsah škod a odcizených věcí, neuklízejte nepořádek – rozházené věci, policisté jsou na nepořádek po vloupání zvyklí a určitě je nepohorší, naopak potřebují si udělat úsudek o činnosti a způsobu chování pachatele na místě činu,

- o po příjezdu policejní hlídky a následně výjezdové skupiny s policisty spolupracujte, úroveň vaší spolupráce na místě činu má zásadní význam pro další úspěšné šetření – přestože prožíváte velice nepříjemné chvíle, buďte průvodcem policistů zejména proto, že svůj dům – byt – rekreační chalupu nejlépe znáte, můžete policisty provádějící ohledání upozornit na věci a předměty, které nejsou na svém místě, se kterými pachatel manipuloval, můžete označit věci, které do bytu nepatří a pravděpodobně je na místě zanechal pachatel (nedopalky cigaret, papírové kapesníky, oděvní součástky apod.),
- o po ukončení ohledání místa činu se snažte ve spolupráci s policisty vytvořit úplný seznam odcizených věcí s uvedením jejich přesného popisu a také všech dalších souvisejících škod, způsobených na zařízení domácnosti – tento seznam je důležitý nejen pro policii, ale i pro Vás s ohledem na vaše budoucí jednání s pojišťovnou,
- o pro úspěšné pátrání po odcizených věcech – starožitnostech, špercích, elektronice apod., zapřemýšlejte o tom, zda o nich neexistují údaje, které by napomohly policii při pátrání – zejména jejich fotografie (např. z domácí oslavy či z dovolené - nábytek, elektronika, šperky),
- o pokud obrazový záznam k dispozici není, snažte se odcizené věci co nejlépe popsat, případně vyhotovte jejich náčrtek, např. u šperků uveďte z jakého byl zhotoven drahého kovu, jak byl zdoben např. kameny – jejich druh, nápadné markanty apod.,
- o u drahé elektroniky se snažte nalézt a doložit průvodní doklady, v návodu k použití bývá přístroj vyobrazen, v záručním listě lze nalézt typové a sériové označení a výrobní číslo přístroje – to usnadní nejen pátrání po odcizeném přístroji, případně usvědčení pachatele, ale v případě jeho nalezení i jeho bezproblémové vrácení do vašeho užívání (je podloženo a zadokumentováno, že se jedná o váš konkrétní přístroj),
- o pokud Vám byly odcizeny kreditní karty, šekové či spořitelní knížky nebo cenné papíry, je nutné vedle policie neprodleně informovat i banku, spořitelnu nebo peněžní instituci, u které jsou tyto ceniny vedeny, zablokování konta - účtu proti neoprávněnému výběru či manipulaci musí být vaším prvotním zájmem,
- o podobně je tomu i u důležitých osobních dokladů (občanské, řidičské průkazy, osvědčení o profesní způsobilosti, cestovní pasy apod.), kdy kromě policie je nutno informovat úřad, který doklady vydal,

- o pokud později po vloupání zjistíte, že Vám odcizená věc je v držení jiného – bazar, zastavárna, burza, rozhodně o tom s novým držitelem nejednejte, ale ihned tuto skutečnost oznamte policii, policejní orgán je oprávněn nového držitele vyzvat k vydání věci či takou věc odejmout (dle ust. § 78 či § 79 trestního řádu).

V této podkapitole bych chtěl dále uvést několik doporučení pro občany, jak minimalizovat riziko, že se stanou obětí vloupání do svého domu, bytu či rekreačního objektu.

- o **Svůj rodinný dům, byt či rekreační objekt řádně zabezpečte** - jedná se o jednu z nejdůležitějších zásad. Cílem je případnému pachateli co nejvíce znesnadnit jeho záměr objekt vykrást, v ideálním případě jej od tohoto záměru zcela odradit. Největší pozornost je nutno věnovat místům, kterými pachatel do objektů zpravidla vniká, tedy dveřím a oknům. V případě dveří lze kombinovat různé zabezpečovací prostředky – kvalitní bezpečnostní kování (štít), kvalitní bezpečnostní zámky a cylindrické vložky (zvýšená odolnost proti rozlomení či vysoký stupeň ochrany proti vyhmatání stavítek cylindrické vložky technickým přípravkem), více bodové bezpečnostní závory dveří, pojistky dveřních závěsů proti vysazení dveří, vyplnění zárubně dveří (betonem) proti roztažení. Snadno dostupná okna v přízemí objektu je vhodné opatřit minimálně bezpečnostní folií stěžující rozbití skleněné výplně okna, ideální je tato okna zabezpečit vnější mříží, která leckdy ani nemusí být ani na úkor estetického vzhledu objektu. Dále je možno zvolit z řady elektronických bezpečnostních systémů, jedná se sice finančně náročnější technické zabezpečení, ale zejména v případě rodinných domů se rozhodně vyplatí, je nutno si i uvědomit, že zvýšený standard zabezpečení objektu rozhodně usnadňuje případné jednání s pojišťovnami.
- o **Poučte své děti o tom, co je nebezpečné** - děti musejí vědět, že nesmějí do domu či bytu vpouštět nikoho bez Vašeho vědomí. Poučte je, aby při zazvonění neotvíraly nikomu cizímu, případně aby bezděčně nepodaly osobě za dveřmi informaci, která může být zneužita – např., že jsou právě sami doma. Je vhodné poučit je o tom, aby nadměrnou chlubitostí o majetkových poměrech rodičů nevyvolaly zájem nezvaných hostů, neříkejte dětem podrobnosti o tom, kde máte v bytě uschovány

peníze či jiné cennosti. Naučte děti a vyžadujte, aby vždy důsledně uzamykaly dveře domu či bytu, neschovávaly klíče pod rohožkou, v poštovní schránce či jiných „bezpečných skrýších“, klíče od domu či bytu by neměly děti nosit viditelně na krku.

- O Nenechte pachatele využít vašich vlastních chyb** - nesdělujte nikomu podrobnosti o způsobu zabezpečení vašeho domu či bytu. Zejména na nevhodných místech – např. v restauraci, nezveličujte své majetkové poměry, tyto informace bezpečně přilákají pachatele vloupání, stejný efekt mohou způsobit i tituly na jmenovce dveří. Rozhodně nezvěte dovnitř domu či bytu neočekávané návštěvníky – podomní prodejce, zástupce náboženských sekt či hnutí, distributory tisku, neumožněte tak těmto osobám odhadnout si vaše majetkové poměry, v činžovních či panelových domech neotvírejte neznámým osobám automaticky prostřednictvím domovního telefonu – informujte se, koho zvonící hledají. Buďte obezřetní k zaměstnancům firem – úklidové, stavební, apod., které pracují na správě, údržbě či opravách vašeho rodinného či bytového domu.
- O Nepodceňujte sousedkou všímavost, výpomoc a občanskou solidaritu** – v konečném důsledku se každému z nás vyplatí, bez ohledu na to, zda se jedná o sousedy v rodinných či v bytových domech. Sousedská výpomoc je důležitá zejména v případě dlouhodobější nepřítomnosti, spočívá zejména v pravidelném vybírání poštovní schránky, úklidu sněhu před domem, běžné údržbě dvorku či zahrady. Zdravá všímavost souseda k pohybu neznámých osob, může bytového zloděje od jeho záměru odradit.

Pravidla a základní zásady správného chování na místě trestného činu, uvedené v kapitole 4.1. a další výše popsaná v souvislosti s vloupáním do rodinných domů a bytů lze, respektive je nutno modifikovaně uplatnit i při vloupání do jiných objektů obecně, tedy např. prodejen, restaurací, různých obchodních provozoven či administrativních budov. Zde bohužel musím na základě svých zkušeností z praxe kriminalistického technika konstatovat, že právě v případech vloupání do provozoven či kanceláří, převážně není dodržováno ani nejzákladnější pravidlo neznehodnocení místa trestného činu – totiž nevstupovat do napadených prostor, nepohybovat se na místě

vloupání před příjezdem policie. Velice často se tak setkávám se situací, kdy domácí osoby – zaměstnanci se uvnitř napadené provozovny či kanceláře v lepším případě pohybují chaoticky, v horším případě zde probíhá „standardní pracovní nasazení“, zaměstnanci pijí ranní kávu, kouří, diskutují o případu a jen tak mimochodem mi sdělují, že cit. „z tady z toho stolu nám ten lump odnesl počítač“ (a jakoby mimochodem drží v ruce pachatelem odpojený datový či síťový kabel), „tady z té pokladničky nám sebral peníze“ (přičemž mi samozřejmě onu předmětnou pokladničku paní sekretářka podává) a podobně. Když se v takovém případě před začátkem ohledání obrátím (samozřejmě v odstupu od civilních osob) na kolegy, kteří na místo trestného činu přijeli jako první a vytýkám jim zcela nezajištěné místo činu, ujistí mě, že takový stav byl na místě již v době jejich příjezdu a oni jej tak nemohli nijak ovlivnit, ovšem zavolat k případu mě přesto musejí, vždyť se přece jedná o vloupání do objektu. Protože mě jako profesně zainteresovaného tento stav samozřejmě mrzí, obracím se na domácí osoby, snažím se slušnou formou vysvětlit, proč je důležité, abych dostal příležitost pracovat na neznehodnoceném místě činu, ovšem dostává se mi převážně odpovědí ve znění: „nemáme čas se zdržovat“, „máme spoustu práce“, „za chvíli jsou zde zákazníci, hosté“, apod.

Domnívám se a věřím, že každý občan má alespoň minimální povědomí o tom, jak se na místě činu chovat, resp. jak jej neznehodnotit – minimálně z literatury či filmu s kriminální tematikou, ovšem to, co je ochoten dodržovat v např. v případě vloupání do „svého bytu“, v případě stejné události v zaměstnání najednou jako by neplatilo.

4.3 VLOUPÁNÍ DO MOTOROVÝCH VOZIDEL

Jak jsem již zmiňoval v předcházející podkapitole, při majetkové trestné činnosti provedené formou vloupání platí obecně, tedy i při vloupání do motorového vozidla, že pachatel zanechává na místě činu řadu různorodých kriminalisticky relevantních stop. Jedním z nejčastějších způsobů násilného vniknutí do motorového vozidla je rozbití skleněných výplní oken, ať již stahovacích výplní v případě bočních dveří, pevných výplní nad zadními blatníky vozidla či výplní pátých dveří zavazadlového prostoru. Právě při těchto způsobech násilného vniknutí do vozidla, kdy se pachatel proraženým otvorem protahuje a naklání dovnitř interiéru vozidla, (za účelem odjištění vnitřní kliky,

či prohledání interiéru z venku – nakloněn dovnitř vozidla od pasu výše) není pachatel schopen zcela vyloučit a zamezit zanechání upotřebitelných stop – minimálně v otvoru, kterým se naklání do vozidla je nucen zanechat stopu svého pachu, která je vyhodnotitelná metodou pachové identifikace, na střepích po okraji rozbité výplně jsou často zajišťovány mikrostopy ve formě vlasů, chlupů či fragmentů textilních vláken. Dále jsou v případech rozbíjených skleněných výplní často nacházeny krevní kapky či šmouhy po povrchových kožních poraněních pachatele, tedy možnost zajištění stop pro biologickou, příp. genetickou expertizu. V případech vloupání do vozidla po násilném překonání dveřních zámků – rozlamování, vytrhávání zámkových vložek, jsou vyhledávány zejména stopy po použitém nástroji – mohou být upotřebitelné pro mechanoskopickou expertizu (určení okruhu, příp. ztotožnění použitého nástroje), mikrostopy ve formě otěrů laku mohou prostřednictvím fyzikálně chemické expertizy pomoci zúžit okruh pro určení použitého nástroje apod.

V případě, že dojde k vloupání do Vašeho motorového vozidla je podmínkou pro možnost kvalitního ohledání místa činu, resp. napadeného automobilu, dodržení základních zásad popsaných v kapitole 4.1., aplikováno na vozidla zejména **tedy**:

- o pokud si provedeného vloupání do vozidla všimnete již z povzdálí – při příchodu k vozidlu (viditelně poškozené dveře – vytržený zámek, celoplošně rozbitá výplň okna), nepřistupujte do jeho bezprostřední blízkosti, zejména pak do prostoru, kde je vozidlo viditelně poškozeno – existuje možnost nasazení služebního psa, zajištění pachové stopy či mikrostop, viz. výše,
- o bezodkladně (telefonicky) přivolejte Policii ČR,
- o setrvejte u napadeného vozidla a vyčkejte příjezdu hlídky Policie ČR, následně ji úplně a pravdivě informujte o skutku, který jste zjistili, o časových souvislostech, dalších případných svědcích, o Vašem pohybu na místě trestného činu, příp. o dalších důležitých informacích, které jsou Vám známy – např. máte povědomí o průmyslových kamerách v ulici či na parkovišti,
- o na napadené vozidlo – karoserii, rámy dveří, okna, vnější ani vnitřní kliky nesahejte, nevstupujte (nesedějte) dovnitř vozidla - neberte do ruky žádné předměty, nezjišťujte rozsah způsobených škod,

- o v blízkosti napadeného vozidla nic nově neodkládejte či neodhazujte – zejména obaly potravin, láhve, nedopalky cigaret apod.,
- o spolupracujte s policisty, zejména je upozorněte na předměty se kterými pachatel manipuloval, případně na věci, které do vašeho vozidla nepatří – např. nářadí,
- o po ukončení ohledání místa činu se snažte ve spolupráci s policisty vytvořit úplný seznam odcizených věcí s uvedením jejich přesného popisu a také všech dalších škod souvisejících s poškozením vozidla – zámky, okna, elektroinstalace, poškození v interiéru,
- o pokud Vám byly z vozidla odcizeny důležité osobní či jiné doklady (občanský, řidičský průkaz, osvědčení o technickém průkazu vozidla, pojištění odpovědnosti za škody způsobené provozem vozidla + tzv. zelená karta, osvědčení o profesní způsobilosti, cestovní pasy apod.), je nutno informovat úřad, který doklady vydal.

Jako naprosté nedodržení výše uvedených zásad uvádím příklad ze své praxe, kdy majitel vozidla do kterého bylo provedeno vloupání v Praze, přijel s tímto bez jakéhokoliv řešení do Českých Budějovic. Zde vyzvedl svoji manželku a její kolegyni ze zaměstnání, následně obě odvezl na nákup do velkého obchodního centra – zde mimochodem ponechal poškozené a nezajištěné vozidlo (celoplošně rozbitá výplň stahovacího okna) na parkovišti. Po dokončení nákupů a doručení obou žen domů, pravděpodobně zaskočen tím, kolik mu daného dne ještě zbývá volného času, odjel s napadeným vozidlem na „nejbližší“ obvodní oddělení Policie ČR v Českých Budějovicích - podat trestní oznámení na neznámého pachatele, který se mu vloupal do vozidla v přesně neustanovené čtvrti, „asi“ v obvodu městské části Prahy 7. Tento občan následně nebyl spokojen s provedeným ohledáním napadeného vozidla policistou obvodního oddělení (přitom smyslu nepozbývala snad pouze fotodokumentace) a trval na přivolání kriminalistického technika.

Žádné vozidlo sice nelze 100% před vloupáním zabezpečit, ale lze toto riziko snížit – zde nabízím občanům několik doporučení:

- o **Parkování** – nejbezpečnější parkování je v garáži či na hlídaném parkovišti, pokud je Vám takové řešení nedostupné, snažte se parkovat na přehledných, veřejnosti přístupných - exponovaných a dobře osvětlených místech.

- o **Auto není trezor** – zásadně nenechávejte na sedadlech ani odkládacích plochách v interiéru vozidla žádné věci, zejména pak kabelky, diplomatické kufříky, notebooky, fotoaparáty, videokamery, mobilní telefony, jakékoliv doklady, peněženky ani volně položené peníze. Vedle těchto cenných věcí neponechávejte ve vozidle např. ani oblečení – kožené bundy, saka apod., i tyto věci mohou pachatele přilákat.
- o **Ani zavazadlový prostor není vhodný pro úschovu cenných věcí** – zejména na parkovištích před obchodními centry, restauracemi, divadly apod. nedávejte okatě do zavazadlového prostoru cenné věci. Pachatelé si často budoucí oběti vytipují pozorováním právě na takových místech a při vloupání do vozidla jdou tzv. najisto.
- o **Klíčky od vozidla** – pečlivě se o ně starejte, nikomu cizímu je nesvěřujte, nenoste je po kapsách, odkud mohou snadno vypadnout a nenechávejte je ve volně odloženém oblečení – např. v šatně kina, divadla, restaurace či sportovním zařízení.
- o **Před odchodem od vozidla** – vždy pečlivě zkontrolujte uzavření všech oken, včetně střešního, uzavření a uzamčení všech dveří včetně zavazadlového prostoru, případně aktivujte přídatné zabezpečovací zařízení – autoalarm, pokud jej jím vozidlo vybaveno.
- o **Instalujte přídatné zabezpečovací zařízení k ochraně vozidla** – např. nalepení bezpečnostních folií na okna, autoalarm s prostorovým čidlem či pagerem, který vás upozorní, že Vaše vozidlo bylo napadeno.

4.4 LOUPEŽNÉ PŘEPADENÍ NA ULICI

Loupež – je trestný čin (zločin), kterým pachatel usiluje o získání cizí věci násilím nebo pohrůzkou okamžitého vykonání násilí, pachatel se tedy tohoto trestného činu dopustí tehdy, pokud *proti jinému užije násilí nebo pohrůžky nebo pohrůžky bezprostředního násilí v úmyslu zmocnit se cizí věci*.¹⁷

Trestný čin loupeže je namířen proti svobodě lidského rozhodování a zároveň i proti majetku. Ochrana svobody lidského rozhodování je současnou právní úpravou

¹⁷ Zákon č. 40/2009 Sb. *Trestní zákoník*, zvláštní část, hlava II., díl 1., Trestné činy proti svobodě, § 173.

u loupeže pocíťována jako hlavní objekt trestného činu a ochrana majetku jako vedlejší (méně významný) objekt, a proto je tento trestný čin zařazen v hlavě druhé (díl 1.) zvláštní části trestního zákoníku mezi trestnými činy proti svobodě (na rozdíl od např. trestného činu krádeže, který je upraven hlavě páté zvláštní části trestního zákoníku upravující trestné činy proti majetku). Úmyslem pachatele je zmocnit se násilím věci z cizího majetku s použitím fyzické síly, případně za použití zbraně. Zákonné znaky loupeže jsou naplněny již vykonáním násilí či pohrůžky bezprostředního násilí v úmyslu zmocnit se cizí věci, pachatel z tohoto hlediska nemusí svého záměru věc získat vůbec dosáhnout a není podmínkou, aby se oběť bránila (útok může být neočekávaný, nebo oběť obranu podle okolností vyhodnotí jako zcela marnou). Z hlediska trestní odpovědnosti pachatele nezáleží na hodnotě věci, které se hodlal zmocnit nebo se zmocnil (hodnota může být nepatrná, nebo oběť u sebe nic cenného nemá). Trestné je samo popsání jednání, takže nezáleží na tom, zda se pachateli skutečně podařilo se věci zmocnit. Loupežné přepadení patří mezi nejtypičtější kriminální útoky hrozící zejména v místech, kde se předpokládá každodenní manipulace s penězi – jakými jsou například banky, pošty, spořitelny, směnárny, kasina a herny či čerpací stanice.

Nejfrekventovanějšími případy loupeží však zůstává přepadení osob (jedinců) na ulicích, a proto se v další části této podkapitoly zaměřím na to, jak poradit právě těmto poškozeným. V případě tohoto trestného činu je důležité, aby bylo trestní oznámení podáno neprodleně, nejlépe voláním na telefonickou tísňovou linku policie 158, aby bylo možno zahájit pronásledování pachatele tzv. "po horké stopě" a ihned zajistit kriminalistické stopy na místě činu. Velmi důležité je přitom přesně identifikovat věci, kterých se pachatel zmocnil a v případě i drobného poranění vyhledat lékařské ošetření se sepsáním podrobné zprávy o úrazových změnách na těle oběti. **Pro občana jako oběť loupežného přepadení lze základní rady a zásady chování na místě přepadení shrnout následovně:**

- O pokud dojde k loupežnému přepadení nečekaně a Vy nejste připraveni reagovat, pachateli – zejména pak ozbrojenému nekladte žádný odpor, nejdůležitější je minimalizovat riziko újmy na zdraví či dokonce ohrožení života,
- O nechoďte do předem prohraného boje, pokud se však rozhodnete bojovat – bojujte nečestně, největším „nepřítelem sebeobraný“ je Váš smysl pro fair play,

- o pokud se rozhodnete použít zbraň či jiný obraný prostředek, použijte jej natolik razantně, aby jej nemohl pachatel použít proti Vám,
- o pokud zvládnete svůj úlek a jste schopni překvapivě reagovat, pokuste se odvést pozornost pachatele od jeho záměru – volání hoří, hlasité zapískání apod. - ale zbytečně neriskujte,
- o snažte se zachovat klid a pokud možno se soustředte na zapamatování si co nejpřesnějšího popisu útočníka, zejména detailů jeho fyzické podoby, oblečení, projevů chování apod.,
- o neprodleně přivolejte policii cestou tísňové linky na č. 158.
- o snažte se nezůstat na místě přepadení sami, s vysvětlením své situace požádejte o pomoc prvního náhodného člověka,
- o příjezdu policie vyčkejte nedaleko konkrétního místa přepadení z důvodu možnosti uvedení služebního psa na stopu, na místě nevytvářejte nové stopy – nic zde neodkládejte, neodhazujte,
- o po příjezdu policistů se snažte spolupracovat a vypovědět podrobnosti ke způsobu spáchání loupeže – počet pachatelů a rozdělení činností, směr útěku pachatele (ů), forma násilí a jeho intenzita, jaké prostředky byly pachatelem použity (nůž, střelná zbraň, obušek apod.), popis osoby a oblečení pachatele, chování pachatele (řeč, nářečí, gesta, mimika, maskování apod.) a jeho projev (klidný, nervózní, křičel, obsah použité výhrůžky apod.), podrobnosti o vašich reakcích a chování, příp. obraně, kde jste se zdržoval bezprostředně před přepadením, co nejpřesnější popis odcizených věcí apod.

Většina pachatelů loupežných přepadení útočí v pozdně večerní či noční době a zejména na místech, která minimalizují riziko jejich zadržení. Všeobecně je tedy možné doporučit tyto **zásady bezpečného chování**:

- o nepodceňujte nebezpečí, buďte obezřetní, vyhýbejte se zinscenovaným kontaktům s cizím člověkem,
- o v nočních hodinách chodte v předem sjednaném doprovodu, případně se nenápadně připojte ke skupině dalších osob – cesta ze zastávky hromadné dopravy, kulturních akcí apod.,

- snažte se vyhnout trasám s malou frekvencí pohybu osob a zejména místům, kde se nachází vhodné úkryty pro možný útok ze zálohy – podchody, průjezdy, parky s většími křovinami,
- nejvíce opatrní buďte při odemykání hlavních dveří domu, nevcházejte do domu či např. do výtahu s nikým cizím,
- zejména v noční době buďte v kontaktu se svými blízkými – např. je telefonicky informujte o svém chystaném návratu domů.

4.5 ZNÁSILNĚNÍ, SEXUÁLNÍ NÁTŁAK

Znásilnění – je trestný čin spočívající ve vynucení si pohlavního styku či jiné podobné sexuální aktivity proti vůli participující osoby. Podle současné platné právní úpravy se tohoto trestného činu dopustí ten, *kdo jiného násilím nebo pohrůžkou násilí nebo pohrůžkou jiné těžké újmy donutí k pohlavnímu styku, nebo kdo k takovému činu zneužije jeho bezbrannosti*¹⁸. V případě znásilnění formou soulože, na dítěti či se zbraní se výrazně zvyšuje trestní sazba, stejně tak se trestní sazba dále zvyšuje, je-li spácháno v místě, kde je omezována osobní svoboda a v případě způsobení těžké újmy či při nedbalostním usmrcení poškozené osoby. Do roku 2001 bylo možno spáchat trestný čin znásilnění pouze na ženě a pouze v případě, že mělo charakter klasického pohlavního styku. Přinucení k orálnímu či análnímu styku nebylo klasifikováno jako znásilnění, nýbrž pouze jako omezování osobní svobody, které bylo postihováno mnohem nižšími tresty. Současná tvrdší právní úprava je v případě takto závažného a společensky nebezpečného jednání jednoznačně přínosem, v zákoně č.40/2009 Sb. – trestním zákoníku je dále nově koncipována (byť poněkud komplikovaně) nová skutková podstata, resp. trestný čin *sexuální nátlak* – kdy trestného činu se dopustí ten, *kdo jiného násilím, pohrůžkou násilí nebo pohrůžkou jiné těžké újmy donutí k pohlavnímu sebeukájení, k obnažování nebo jinému srovnatelnému chování, nebo kdo k takovému chování přiměje jiného zneužívaje jeho bezbrannosti (odst.1.), či kdo přiměje jiného k pohlavnímu styku, k pohlavnímu sebeukájení, k obnažování nebo jinému*

¹⁸ Zákon č. 40/2009 Sb. *Trestní zákoník*, zvláštní část, hlava III., Trestné činy proti lidské důstojnosti v sexuální oblasti, § 185.

srovnatelnému chování, zneužívaje jeho závislosti nebo svého postavení a z něho vyplývající důvěryhodnosti nebo vlivu (odst.2.).¹⁹

Při ohledání míst násilné trestné činnosti jako např. znásilnění je zvýšená pozornost věnována místu, kde k násilnému jednání došlo. Vyhledávány a zajišťovány jsou zejména biologické stopy – např. stopy po spermatu, krevní stopy a další biologický materiál – vlasy, chlupy, rovněž jsou vyhledávány materiální věcné stopy po zápase pachatele s obětí – utržené knoflíky, patenty, přezky apod. Pokud k násilnému jednání došlo v místnosti, vyhledávají a dokumentují se stopy svědčící o přítomnosti pachatele v místnosti, změny na interiéru a vybavení místnosti způsobené zápasem s obětí atd. Při ohledávání místa v otevřeném terénu je pozornost soustředěna i na širší okolí, kde mohl pachatel na oběť čekat – jsou vyhledávány zejména trasologické stopy (např. po obuvi), biologické stopy jako např. nedopalky cigaret apod., zajišťovány jsou rovněž vzorky zeminy, prachu, vegetace atd.

Stejně jako v případě loupežného přepadení – viz. předcházející podkapitola, je i v případě tohoto trestného činu je nejdůležitější oznámit spáchání trestného činu neprodleně, nejlépe voláním na telefonickou tísňovou linku policie 158, aby bylo možno zahájit pronásledování pachatele tzv. "po horké stopě" a ihned zajistit kriminalisticky významné stopy na místě činu, na ošacení a těle oběti. Velmi důležité je, aby oběť vyhledala odborné lékařské ošetření se sepsáním podrobné zprávy o úrazových změnách na těle, absolvovala vyšetření možnosti přenosné pohlavní choroby a u žen případně provést opatření proti možnosti nežádoucího otěhotnění. Oběť tohoto násilného trestného činu je často také jediným svědkem, proto je velice důležité snažit se i přes evidentně traumatizující zážitek zapamatovat si co nejvíce údajů o sobě pachatele, tedy zejména popis oblečení útočníka, popis jeho postavy, obličeje, způsobu a průběhu napadení, chování útočníka, směr jeho útěku atd.

¹⁹ Zákon č. 40/2009 Sb. *Trestní zákoník*, zvláštní část, hlava III., Trestné činy proti lidské důstojnosti v sexuální oblasti, § 186.

V případě násilného a sexuálně motivovaného trestného činu platí naprosto stejné zásady pro chování oběti během napadení jako v případě trestného činu loupeže, základní snahou oběti musí být vyváznout z útoku bez přímého ohrožení života a pokud možno s co nejmenšími následky. Další **důležité zásady specifické pro násilný a sexuálně motivovaný trestný čin lze shrnout následovně:**

- o v terénu ani místnosti neuklízejte ani jinak neupravujte místo činu, nic neodhazujte a nově neodkládejte,
- o před prvním kontaktem s policií se neumývejte, nesprchujte – na vašem těle jsou přítomny důležité zejména biologické stopy vedoucí k osobě pachatele, jeho odhalení a zejména usvědčení,
- o neošetřujte si škrábance a jiná poranění, neumývejte si zejména ruce ani nečistěte nehty,
- o do příjezdu policie se nepřevlékejte a ošacení z doby přepadení neperte, případně svlečené oblečení předejte vyšetřovatelům např. v igelitovém pytli či tašce,
- o po prvotním lékařském ošetření a vyšetření rozhodně vyhledejte i odbornou psychologickou pomoc.

Z hlediska prevence jsou pro vyhnutí se násilnému a sexuálně motivovanému útoku naprosto stejná doporučení, jako pro případy loupežných přepadení na ulici popsaná v přecházející podkapitole.

5.VÝZKUM: NÁZORY A ZKUŠENOSTI OBČANŮ

5.1 CÍL VÝZKUMU

Cílem výzkumu je zjistit současný stav informovanosti a zmapování úrovně vědomostí občanů v problematice související s chováním osob – poškozených, domácích a svědků na místech, kde došlo ke spáchání trestného činu.

5.2 VÝZKUMNÉ OTÁZKY

1. na jaké úrovni jsou znalosti občanů o procesním úkonu ohledání místa činu a jeho významu?
2. zná občan základní zásady bezpečného a správného chování na místě trestného činu?
3. existuje osvětová kampaň ze strany Policie ČR, vysvětlující občanům právě zásady bezpečného a správného chování na místech trestných činů?

5.3 PŘÍPRAVA A DISTRIBUCE DOTAZNÍKŮ

Pro výzkumné šetření bylo použito techniky kvantitativního sběru dat pomocí anonymního dotazníku. Dotazník obsahuje 14. otázek, z toho 13. otázek uzavřených a 1. otázku polootevřenou. Bylo použito dvou způsobů distribuce: papírové dotazníky distribuované z recepcí dvou obvodních oddělení policie v Českých Budějovicích, kdy respondenty měli být občané přicházející na tato pracoviště převážně v postavení oznamovatelů či poškozených osob – zde jsem bohužel setkal s minimální návratností. Proto jsem dále oslovil s žádostí o spolupráci občany cestou elektronicky distribuovaných dotazníků (formou instruovaného e.mailu) – u této metody mě velice příjemně překvapila ochota a vstřícnost respondentů, z čehož vyplývala nečekaně vysoká návratnost. Dotazník je přílohou č. 7.

5.4 VÝSLEDKY VÝZKUMU VE VZTAHU K STANOVENÝM OTÁZKÁM

o grafické znázornění dotazníkového šetření:

1. Pohlaví respondentů:

MUŽI	28%
ŽENY	72%

2. Věk respondentů:

21 – 30 LET	68%
31 a více let	32%

3. Stal jste se někdy Vy osobně nebo někdo z Vaší rodiny obětí trestného činu?

ANO	73%
NE	27%

4. Oznamoval(a) jste věc Policii České republiky?

ANO	100%
NE	0%

5. Bylo ve Vašem případě prováděno Policií ČR ohledání místa činu?

ANO	75%
NE	25%

6. Vstupoval jste před příjezdem hlídky policie do prostoru místa činu, ve kterém bylo později prováděno ohledání místa činu?

ANO	48%
NE	52%

7. Pokud jste spáchání trestného činu oznamoval telefonicky, byl jste přijímajícím policistou poučen, jak se máte chovat na místě činu do příjezdu hlídky a čeho se na místě vyvarovat?

ANO	68%
NE	32%

8. Bylo Vám při ohledání místa činu sděleno či byl jste upozorněn policistou, že jste na místě trestného činu nepostupoval správně a mohl jste tak znehodnotit, případně jste znehodnotil důležité stopy?

ANO	25%
NE	75%

9. Víte co je podstatou a významem úkonu ohledání místa činu, proč se provádí?

ANO	92%
NE	8%

10. Domníváte se, že na kvalitě provedení ohledání místa činu závisí úspěch dalšího šetření případu a má zásadní význam pro objasnění skutku a usvědčení pachatele?

ANO	93%
NE	7%

11. Při ohledání místa činu policisté postup prací, situaci a stav na místě dokumentují. Víte, co vše patří mezi různé formy dokumentace?

a) písemný protokol - b) fotografická dok. - c) video dok. - d) všechny uvedené

SPRÁVNÉ ODPOVĚDI	73%
ŠPATNÉ ODPOVĚDI	27%

12. Patří mezi formy kriminalistické dokumentace – za využití různých metod měření i topografická dokumentace?

SPRÁVNÉ ODPOVĚDI	82%
ŠPATNÉ ODPOVĚDI	18%

13. Setkal jste se s kampaní ze strany Policie ČR o správném chování na místě trestného činu – např. co je vhodné zde udělat a čeho se naopak vyvarovat?

ANO	24%
NE	76%

14. Kde jste se s takovými informacemi setkal?

TV	32%
tištěná média	24%
internet	40%
kampaň Policie ČR	4%

O shrnutí ve vztahu k výzkumným otázkám:

ad.1.) Dotazníkovým šetřením **k první výzkumné otázce** bylo zjištěno, že občanům je v drtivé většině dobře znám procesní úkon ohledání místa činu, jsou si vědomi jeho nezastupitelnosti a důležitosti pro další úspěšné vyšetřování trestného činu a zjišťování osoby pachatele – otázky č.9 a č.10. Otázky, které konkrétně zjišťovaly znalosti občanů o tomto procesním úkonu, byly zodpovězeny s vysokou procentuální úspěšností – otázky č.11. a č.12.

ad.2.) K druhé výzkumné otázce bylo zjištěno, že přestože je občanům úkon ohledání místa činu dobře znám, ne vždy se těmito svými znalostmi řídí. Téměř polovina občanů přiznává, že vstupovali na místo trestného činu před příjezdem hlídky policie, tedy před zajištěním tohoto místa a před provedením řádného ohledání – otázka č.6. Další otázka dotazníku dokládá, že téměř třetina občanů nebyla při telefonickém oznámení poučena přijímajícím policistou o chování na místě činu v době před příjezdem hlídky policie - otázka č.7. Dále bylo zjištěno, že v případě, kdy občané vstupovali na místo činu před příjezdem policejní hlídky a mohli se tak vystavit nebezpečí či místo budoucího ohledání poškodit nebo znehodnotit, zůstalo toto jejich jednání často bez jakékoliv reakce ze strany policistů - viz. otázka č.8. Domnívám se, že policisté by v takovém

případě měli slušnou formou občana na nebezpečnost či škodlivost jeho jednání ve vztahu k místu činu upozornit.

ad.3.) K třetí výzkumné otázce bylo dotazníkovým šetřením zjištěno, že ze strany Policie České republiky neexistuje konkrétní kampaň, uceleně shrnující zásady bezpečného a správného chování na místě trestného činu – otázky č.13. a č.14. Občané vnímají existenci preventivních projektů – cílených zejména na ochranu majetku, ochranu seniorů či výskyt patologických jevů v chování mládeže, tyto projekty jim jsou známy zejména z internetu (stránky MV ČR, Policie ČR, Bílý kruh bezpečí), případně projekty šířené cestou televize či tisku (BESIP).

Jako výstup z této práce bych navrhoval větší aktivitu preventivních informačních skupin ve formě přednáškové a besední činnosti zejména v základních či středních školách, která by byla zaměřena právě na problematiku místa trestného činu a rady občanům, jak se mají v rolích poškozeného či svědka na takovém místě zachovat.

ZÁVĚR

Drtivá většina spoluobčanů se již ve svém životě nějakým způsobem setkala s trestnou činností, což mi nevyvratitelně potvrdil dotazník, který je součástí výzkumného šetření praktické části této bakalářské práce. Lidé se s trestnou činností setkávají v pozici oběti či poškozeného, svědka nebo domácí osoby, ti šťastnější třeba jen v situaci náhodného kolemjdoucího. Ke spáchanému zlému skutku vedle pachatele, jeho oběti či poškozeného nebo škody a újmy, neodmyslitelně patří také místo činu. Právě na místě trestného činu převážně začíná proces jeho prověřování a následně vyšetřování. Jde často o mravenčí práci policistů, jejichž snahou vždy musí být získat o spáchaném trestném činu co nejvíce informací a poznatků, získat důkazní materiál, určit vyšetřovací verze, stanovit okruh potencionálních pachatelů, zkrátka udělat vše potřebné, aby pachatel trestného činu byl zjištěn a usvědčen, postaven před soud a potrestán. Jako policista, který se specializuje právě na provádění ohledání míst trestných činů, se nemile často ocitám v situaci, kdy tato místa jsou pro moji práci více či méně znehodnocena právě poškozenými, domácími osobami či svědky a kriminalistické stopy se svojí technickou či taktickou hodnotou pro další postup vyšetřování, jsou buď částečně znehodnoceny nebo i zcela nevratně ztraceny. Jsem si vědom, že člověk v pozici oběti nebo poškozeného je vystaven značnému stresu a napětí, vím, že jeho reakce na nenadálou situaci nemůže být prostě jen a pouze pragmatická a z mého hlediska dokonalá. Ale právě proto, že osobně přikládám místu trestného činu a provedení jeho ohledání opravdu značný a nezastupitelný význam, chtěl jsem tuto problematiku řešit ve své bakalářské práci. Cílem práce a mým úmyslem bylo koncipovat ji tak, aby byla čtivá a přístupná právě (promiňte mi ten výraz) „neodborné“ veřejnosti, zejména pak těm občanům, kteří mají tu smůlu, že se stanou oběťmi či poškozenými a zároveň jsou na místě trestného činu před příjezdem policie, tedy před jeho zajištěním a provedením samotného úkonu ohledání místa činu. Touto prací jsem chtěl široké veřejnosti ukázat význam, nezastupitelnost a nenahraditelnost onoho úkonu ohledání místa činu, kteří tento úkon většinou v obecné rovině znají, ovšem leckdy mu nepřikládají zase až takový význam jaký by si zasloužil. Samozřejmě to nemám občanům za zlé, já jako autor této práce zase nerozumím např. o výtvarnému umění, medicíně, stavebnímu nebo dopravnímu inženýrství, vývoji moderních

výpočetních technologií a nekonečné řadě dalších oborů a jejich odvětví, ve kterých jsou moji spoluobčané odborníky a třeba i vysoce ceněnými specialisty a profesionály.

V teoretické části práce podávám čtenáři výklad a rozbor základních pojmů kriminalistické nauky souvisejících s problematikou místa činu, vysvětluji žádoucí průběh procesu od spáchání trestného činu a jeho zjištění, přes jeho oznámení policii, náležitosti řádného přijetí policií či průběh prvotních a neodkladných úkonů souvisejících s místem činu. Dále se v této části práce zamýšlím nad aspekty vztahů a spolupráce mezi veřejností a policií, přibližuji význam a činnost preventivně informačních skupin policie jako prostředníka mezi organizací policie a veřejností. Jako výstup z této části práce upozorňuji na nedostatečnou kampaň Policie ČR, resp. neexistenci osvětových projektů souvisejících právě s problematikou místa činu a zásadami správného chování na něm.

V praktické části této práce, resp. v její stěžejní kapitole předkládám čtenáři a občanům návod ke bezpečnému a žádoucímu chování na místě trestného činu v obecné rovině a dále v podkapitolách k případům nejfrekventovanějších trestných činů. Snažím se zde prezentovat i rady a doporučení občanům pro minimalizování rizika, že se právě oni stanou obětí trestného činu a poškozeným. Pokud by tato práce byla alespoň dílčím přínosem pro občany v těžkých životních situacích, kdy se stanou poškozenými a musí se přes prožívané trauma ještě orientovat na místě spáchaného trestného činu, byl bych tomu ze srdce rád.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

MONOGRAFIE

- 1) HEJDA, Jan...[et al.]. *Vybraná témata kriminalistiky a trestního práva*. – 1. vyd.- Praha : Oeconomica, 2007. 252 s. ISBN 978-80-245-1163-4.
- 2) HLAVÁČEK, J.; PROTIVÍNSKÝ M. ...[et al.]. *Praktická kriminalistika*. -1.vyd.- PRAHA : KÚP Praha Policie ČR, 2007. – 240 s. ISBN nepřiděleno.
- 3) CHMELÍK, Jan...[et al.]. *Rukověť kriminalistiky*. – 1.vyd.- Plzeň : Vydavatelství a nakladatelství A. Čeněk, s.r.o., 2005. – 532 s. ISBN 80-86898-36-9.
- 4) CHMELÍK, Jan. *Ohledání místa činu*. -2. vyd.- Praha : MV odbor personální práce a vzdělávání, 1999. – 88 s. ISBN nepřiděleno.
- 5) MUSIL, J.; KONRÁD, Z.; SUCHÁNEK, J.: *Kriminalistika*. - 2. vyd.- Praha: C.H.Beck, 2004. - 583 s. ISBN 80-7179-878-9.
- 6) NĚMEC, Miroslav. *Kriminalistická taktika pro policisty*. -1.vyd.- Praha: Eurounion, 2004. -328 s. ISBN 80-7317-036-1.
- 7) PORADA, Viktor...[et al.]. *Kriminalistika (úvod , taktika, technika)*. -1.vyd.- Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství A. Čeněk, 2005.-309 s. ISBN 90-80-7380-038-3.
- 8) STRAUS Jiří...[et al.]. *Kriminalistická technika*. -1.vyd.- Plzeň : Vydavatelství a nakladatelství A. Čeněk, s.r.o., 2005. - 415 s. ISBN 80-86898-18-0.
- 9) STRAUS Jiří...[et al.]. *Kriminalistika, kriminalistická technika*. – 1. vyd.- PRAHA PA ČR a KÚP Praha Policie ČR, 2005. – 205 s., ISBN nepřiděleno.

PRÁVNÍ NORMY A PROVÁDĚCÍ PŘEDPISY

- 1) Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník
- 2) Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád).
- 3) Zákon č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky
- 4) ZPPP č. 100/2001 Sb. ke kriminalisticko technické činnosti Policie České republiky.

ELEKTRONICKÉ ZDROJE

- 1) Bílý kruh bezpečí [on-line]: *Vykradli vám byt*. Dostupné z http://www.bkb.cz/redaction.php?action=showRedaction&id_categoryNode=237
- 2) Ministerstvo vnitra České republiky [on-line]: *Bezpečná lokalita*. Dostupné z <http://www.mvcr.cz/clanek/prevence-667763.aspx?q=Y2hudW09Mg%3d%3d>
- 3) Policie České republiky [on-line]: *Dobrá praxe*. Dostupné z <http://aplikace.mvcr.cz/archiv2008/bezpecnost/dobrapraxe/index.html#deti>
- 4) Policie České republiky [on-line]: *Dobrá praxe*. Dostupné z <http://aplikace.mvcr.cz/archiv2008/bezpecnost/dobrapraxe/index.html#objekt>
- 5) Policie České republiky [on-line]: *Dobrá praxe*. Dostupné z <http://aplikace.mvcr.cz/archiv2008/bezpecnost/dobrapraxe/index.html#skoleni>

Příloha č. 1. PROJEKT PIS POLICIE ČR

- o **ABECEDA BEZPEČÍ**
- o **Autor (realizátor):** PIS Policie ČR Most

Projekt sociální prevence, který je **zaměřen na děti I. stupně základních škol**. Cílem projektu je získávání a zvyšování úrovně vědomostí v oblasti bezpečného chování v běžných a kritických situacích, se kterými se děti mohou setkat. Projekt je vytvořen jako pracovní sešit, ve kterém jsou vyobrazeny různé situace doplněné textem. Děti mají možnost vyobrazenou situaci vymalovat a současně se nad ní zamyslet. Text nabízí správné a bezpečné řešení nebo otázkami navede děti k zaujmutí správného postoje. Realizace a odborná stránka projektu je zajišťována Policií ČR - besedy s dětmi. Projekt je vhodný i pro použití ve školách při výuce. Doba realizace - školní rok.

Policie České republiky [on-line]: *Dobrá praxe*. Dostupné z <http://aplikace.mvcr.cz/archiv2008/bezpecnost/dobrapraxa/index.html#deti>

Příloha č. 2. PROJEKT PIS POLICIE ČR

- o **NECHTE MĚ BEJT**
- o **Autor (realizátor):** PIS Policie ČR, Správa hl. m. Prahy

S cílem zaujmout co nejvíce žáky při přednáškách a předat jim atraktivnější formou informace, byla při vytváření projektu použita nová forma interaktivní výuky – videofilm. Obsahem videofilmu jsou čtyři příběhy zpracované na základě skutečných případů. Příběhy jsou zaměřené na pěstování zásad bezpečného chování **u žáků 3. – 5. tříd ZŠ** s tím, že je možné použít je u starších i mladších dětí, vždy po dohodě s odpovědným pedagogem.

Efektivní způsob použití spočívá ve vybrání konkrétního tématu: zneužívání dětí – jeden příběh je zaměřený na chlapce a jeden na dívky, problém šikany a nález nebezpečného předmětu, následně se promítne příběh, který se před závěrečnou filmovou montáží zastaví, vede se diskuze, poté se pustí závěrečná montáž, aby si žáci ověřili zda správně reagovali a odpovídali.

Projekt byl realizován v roce 2004 za finančního příspěví Magistrátu hl. m. Prahy a byl nabídnut pracovníkům a manažerům prevence kriminality v rámci celé republiky včetně metodické pomůcky pro přednášejícího.

Policie České republiky [on-line]: *Dobrá praxe*. Dostupné z <http://aplikace.mvcr.cz/archiv2008/bezpecnost/dobraprax/index.html#deti>

Příloha č. 3. PROJEKT PIS POLICIE ČR

o ZPACKANÉ ŽIVOTY

o **Autor (realizátor):** PIS Policie ČR, Správa hl. m. Prahy

Po zkušenostech a kladných ohlasech na videofilm „Nechte mě bejt“ byla natočena druhá kazeta „Zpackané životy“. Obsahuje filmový příběh o dospívající problémové mládeži zaměřený na posílení právního vědomí u **cílové skupiny žáků 8. a 9. tříd ZŠ** a studentů 1. a 2. ročníků SŠ a učilišť. Skutečné případy jsou zasazeny do prostředí party mladých lidí z různých sociálních vrstev s různými osobními problémy, kteří z nudy všedního života vybočují pácháním trestné činnosti, která v průběhu filmu graduje od neškodných lumpáren až po závažný trestný čin. Po promítnutí filmu následuje debata, kdy přednášející by měl iniciovat studenty, aby sami reagovali a diskutovali o svých názorech a pocitech, které u nich film vyvolal; debata vychází ze spontánních reakcí, proto není k dispozici žádná metodika.

Tento projekt byl realizován v roce 2005 rovněž za spolupráce a finančního přispění Magistrátu hl. m. Prahy a rovněž byl nabídnut pracovníkům a manažerům prevence kriminality v rámci celé republiky.

Policie České republiky [on-line]: *Dobrá praxe*. Dostupné z
<http://aplikace.mvcr.cz/archiv2008/bezpecnost/dobrapraxe/index.html#deti>

Příloha č. 4. PROJEKT PIS POLICIE ČR

o **BEZPEČÍ NÁS VŠECH**

o **Autor (realizátor) projektu:** PIS Policie ČR Ústí nad Labem

Projekt je určen převážně **pro obyvatele panelových či obytných domů**, kteří budou preventivně uzamykat vstupní vchodové dveře do domů, čímž značně sníží možné riziko vloupání do bytových či nebytových prostor v těchto domech. Jedná se o malé samolepky, které vybízejí občany k uzamykání vstupních vchodových dveří a toto důležité preventivní opatření k ochraně nejen majetku, jim tímto budou neustále připomínat. Samolepky vylepují na vstupní dveře policisté, kteří v dané lokalitě vykonávají hlídkovou službu.

Cílem tohoto projektu je docílit zvýšeného zájmu a větší odpovědnosti občanů při ochraně nejen svého majetku, ale i majetku obyvatel domu. Projekt je realizován od roku 2005.

Policie České republiky [on-line]: *Dobrá praxe*. Dostupné z <http://aplikace.mvcr.cz/archiv2008/bezpecnost/dobrapraxe/index.html#objekt>

Příloha č. 5. PROJEKT PIS POLICIE ČR

- o **KDE HLEDAT POMOC**
- o **Autor (realizátor):** PIS Policie ČR, Správa hl. m Prahy

Zlepšení komunikace mezi policistou a osobou, která se nachází v tíživé životní situaci je stěžejním článkem policejní práce. Především policisté v přímém výkonu služby přicházejí do kontaktu s oběťmi trestných činů, kteří od nich očekávají i radu, jak mohou svoji svízelnou situaci dále řešit. Ne vždy mají policisté k dispozici informace a kontakty na příslušné instituce a odborníky, kteří by mohli poskytnout následnou odbornou pomoc.

Podstatou projektu je vytvoření pouzder s vizitkami. Na rubové straně pouzdra je pro policisty stručné vysvětlení k jakému účelu vizitky slouží. Každé pouzdro obsahuje deset kusů vizitek, na každé vizitce jsou z obou stran natištěné adresy a telefonní čísla různých organizací, všechny vizitky jsou stejné, protože účelem je vizitku vždy předat postižené osobě. Následně si každý policista může vizitky z dostatečných zásob doplnit dle potřeby. Zvýšení informovanosti občanů o zásadách bezpečného chování s příslušnými kontakty snižuje riziko možnosti stát se obětí trestného činu.

Policie České republiky [on-line]: *Dobrá praxe*. Dostupné z <http://aplikace.mvcr.cz/archiv2008/bezpecnost/dobrapraxe/index.html#skoleni>

Příloha č. 6. PROJEKT PIS POLICIE ČR

- o **POZOR, NEOTVÍREJ DVEŘE**
- o **Autor (realizátor):** Policie ČR Kroměříž

Cílovou skupinou projektu jsou osoby potencionálně nejohroženější - tedy **senioři, osaměle žijící lidé, tělesně postižení, děti**. Tito se téměř ve čtvrtině případů stávají obětí trestného činu. Celý projekt obecně směřuje k informovanosti obyvatel o problematice již spáchané trestné činnosti, především ale k předcházení trestným činům, které by se, vzhledem k neopatrnosti občanů, stát mohly. Cílem tedy je, aby si právě tyto lidé uvědomili, že otevření např. dveří bytu neznámému se pro ně může stát nebezpečným.

Podstatou projektu bylo vytvoření letáčku a samolepky, kde jsou rady, jak postupovat ještě před otevřením bytu a zároveň přináší upozornění na bezplatné tísňové linky Policie ČR a Městské policie. Samolepka je určena k nalepení na vnitřní stranu vstupních dveří.

Policie České republiky [on-line]: *Dobrá praxe*. Dostupné z <http://aplikace.mvcr.cz/archiv2008/bezpecnost/dobrapraxe/index.html#objekt>

Příloha č. 7. DOTAZNÍK

Vážený respondente, jmenuji se Jiří Dytrich a jsem studentem 3. ročníku PF JČU v Českých Budějovicích a FM VŠE Praha v Jindřichově Hradci. Dovolte mi, abych Vás požádal o vyplnění tohoto anonymního dotazníku, jehož výsledky budou podkladem pro výzkumnou část mé bakalářské práce na téma „Metodicko-didaktické zpracování postupu práce a komunikace bezpečnostních služeb při řešení problematiky domácích osob“. Vámi vybrané odpovědi prosím zakroužkujte. Za vaši ochotu a čas věnovaný vyplnění předem mnohokrát děkuji.

1. Pohlaví:	muž	žena	
2. Věk:	do 20-ti	21-40	41 a více
3. Stal jste se někdy Vy osobně nebo někdo z vaší rodiny obětí trestného činu?	ano	ne	
4. Oznamoval(a) jste věc Policii České republiky?	ano	ne	
5. Bylo ve Vašem případě prováděno Policií ČR ohledání místa činu?	ano	ne	
6. Vstupoval jste před příjezdem hlídky policie do prostoru místa činu, ve kterém bylo později prováděno ohledání místa činu?	ano	ne	
7. Pokud jste spáchání trestného činu oznamoval telefonicky, byl jste přijímajícím policistou poučen, jak se máte chovat na místě činu do příjezdu hlídky a čeho se na místě vyvarovat?	ano	ne	
8. Bylo Vám při ohledání místa činu sděleno či byl jste upozorněn policistou, že jste na místě trestného činu nepostupoval správně a mohl jste tak znehodnotit případně jste znehodnotil důležité stopy?	ano	ne	

9. Víte co je podstatou a významem úkonu ohledání místa činu, proč se provádí?

ano

ne

10. Domníváte se, že na kvalitě provedení ohledání místa činu závisí úspěch dalšího šetření případu a má zásadní význam pro objasnění skutku a usvědčení pachatele?

ano

ne

11. Při ohledání místa činu policisté postup prací, situaci a stav na místě dokumentují. Víte, co vše patří mezi různé formy dokumentace?

- a) písemný protokol
- b) fotografická dokumentace
- c) video dokumentace
- d) všechny zde uvedené

12. Patří mezi formy kriminalistické dokumentace - za využití různých metod měření i topografická dokumentace?

ano

ne

13. Setkal jste se s kampaní ze strany Policie ČR o správném chování na místě trestného činu – např. co je vhodné zde udělat a čeho se naopak vyvarovat?

ano

ne

14. Kde jste se s takovými informacemi setkal?

TV

v tištěných médiích

na internetu

kampaní Policie

Ještě jednou děkuji za Vaši ochotu a čas věnovaný vyplnění dotazníku.